

Χαρτογραφώντας τη Νεολαία

Σχήματα, αναπαραστάσεις και όρια της νεανικής κουλτούρας και πολιτικοποίησης

Αποτελέσματα Ποιοτικής Διερεύνησης

Η ταυτότητα της έρευνας

EN ISO 27001:2013
No. 20201210004539

**ProRata A.E. Εταιρεία Ερευνών Κοινής Γνώμης και Εφαρμογών
Επικοινωνίας (Αριθμός Μητρώου ΕΣΡ: 56)**

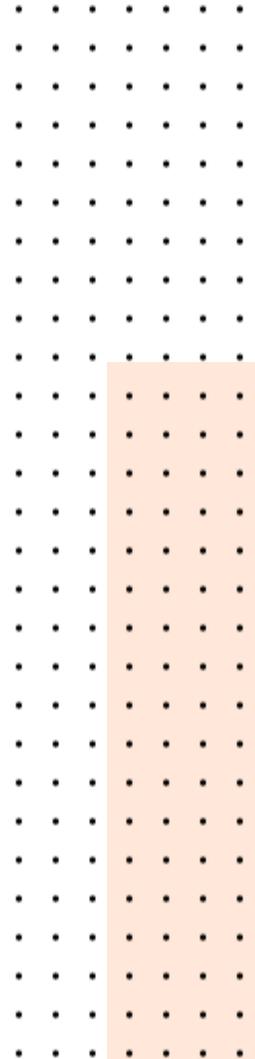
Ποιοτική Έρευνα με τη μέθοδο ομάδων εστίασης (Focus Groups)

**Δείγμα: 4 ομάδες εστίασης, αποτελούμενες από 7 Νέους/Νέες
ηλικίας 17-35, με ίση κατανομή ως προς το φύλο**

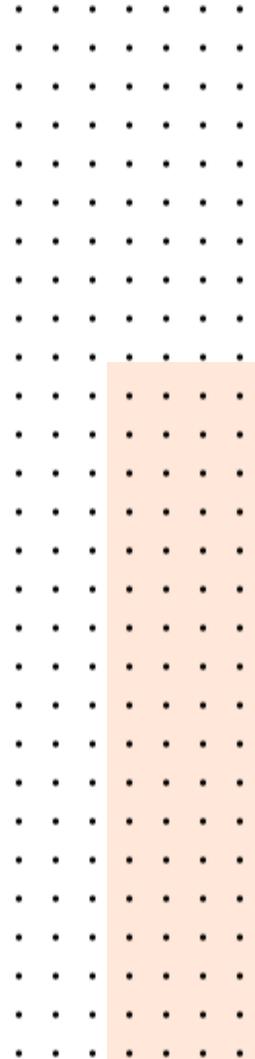
Νοέμβριος 2025

Περιεχόμενα

i

- 1 Νεολαία σε κρίση
- 2 Μεταξύ Ελλάδας και Ευρώπης
- 3 Τόποι και Τρόποι της Πολιτικής
- 4 Κουλτούρα και Κοινωνικές Οριοθετήσεις
- 5 Νέοι/ες και Αριστερά
- 6 Συμπεράσματα

Νεολαία σε κρίση

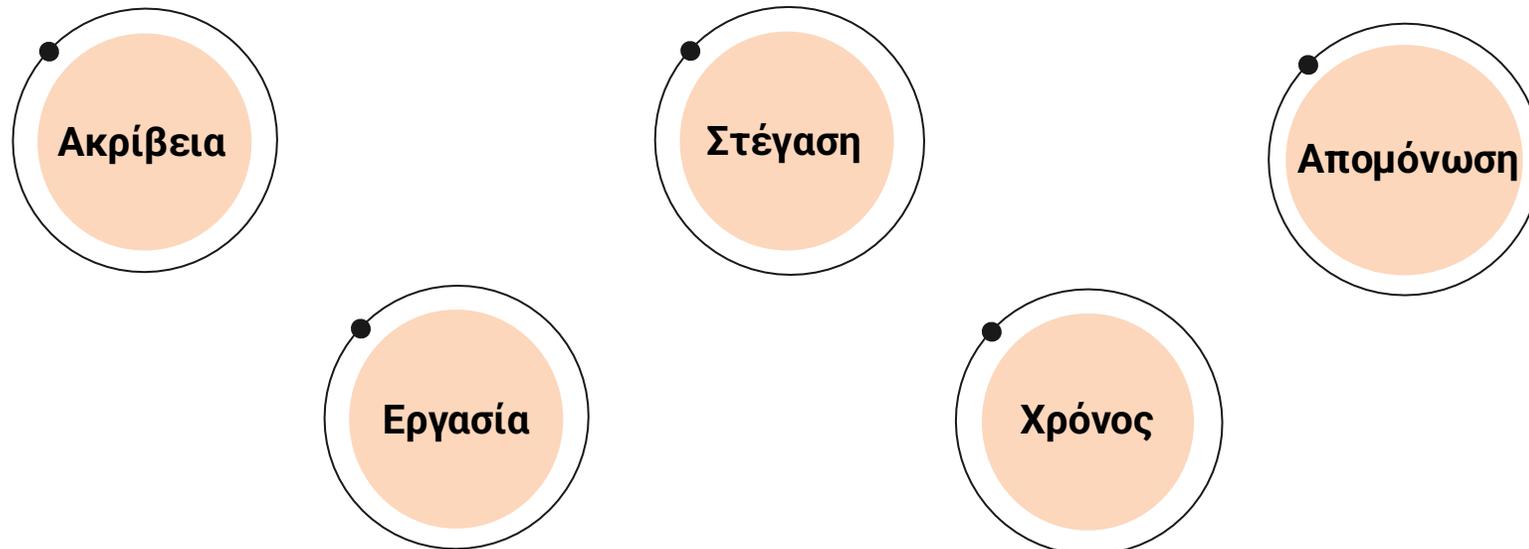
1

1.1 Πανόραμα Βασικών Προβλημάτων

Στη σημερινή Ελλάδα, η νεότητα δεν βιώνεται ως περίοδος ελευθερίας και δοκιμής δυνατοτήτων, αλλά ως συνεχής διαχείριση δυσκολιών: ακρίβεια, αβέβαιη εργασία, αδυναμία ανεξαρτητοποίησης και θολό μέλλον.

- Η πρώτη ερώτηση («βασικές δυσκολίες των νέων σήμερα») δίνει το υλικό περίγραμμα της καθημερινότητας.
- Η δεύτερη ερώτηση («σύγκριση με τους γονείς») δίνει το ιστορικό βάθος αυτής της εμπειρίας.

Πιο συχνά αναφερόμενες θεματικές

1.1 Πανόραμα Βασικών Προβλημάτων

Εργασία: Εύρεση –

Ποιότητα – Συνθήκες –

Μισθοί

Όχι μόνο «να βρω δουλειά», αλλά τι ποιότητας δουλειά, με τι ωράρια, τι μισθό και τι προοπτική σε ένα περιβάλλον που πριμοδοτεί μόνο συγκεκριμένες επαγγελματικές επιλογές

Οικονομικό:

Ακρίβεια-Κόστος ζωής

Όχι απλώς μία από τις δυσκολίες, αλλά το πλαίσιο μέσα στο οποίο βιώνονται οι υπόλοιπες

Χρόνος: Ασφυκτικές

Πιέσεις

Ο προσωπικός και ελεύθερος χρόνος εμφανίζεται ως σπάνιος πόρος: χάνεται ανάμεσα σε υπερωρίες, μετακινήσεις και φρενήρεις ρυθμούς ζωής.

Στέγαση: Κόμβος

Ανεξαρτητοποίησης

Η στέγη αναδύεται ως κομβικός όρος της μετάβασης στην ενήλικη ζωή. Είναι δείκτης αν ενηλικιώνομαι ή όχι

Απομόνωση: Η

Ψυχοκοινωνική Διάσταση

Οι υπόλοιπες δυσκολίες συσχετίζονται με **αδυναμία σύνδεσης** με τον κόσμο, διάρρηξη κοινωνικών σχέσεων και **μοναξιά**.

1.1 Πανόραμα Βασικών Προβλημάτων

Εργασία: Εύρεση – Ποιότητα – Συνθήκες – Μισθοί

Όχι μόνο «να βρω δουλειά», αλλά **τι ποιότητας**, με **τι ωράρια**, **τι μισθό** και **τι προοπτική** σε ένα περιβάλλον που πριμοδοτεί περιορισμένες επιλογές

Οικονομικό: Ακρίβεια-Κόστος ζωής

Όχι απλώς μία δυσκολία, αλλά το πλαίσιο μέσα στο οποίο βιώνονται οι υπόλοιπες

Στέγαση: Κόμβος Ανεξαρτητοποίησης

Η **στέγη** αναδύεται ως κομβικός όρος της μετάβασης στην ενήλικη ζωή. Είναι *δείκτης αν ενηλικιώνομαι ή όχι*

Χρόνος: Ασφυκτικές Πιέσεις

Ο προσωπικός και ελεύθερος **χρόνος** εμφανίζεται ως σπάνιος πόρος: χάνεται ανάμεσα σε υπερωρίες, μετακινήσεις και φρενήρεις ρυθμούς

Απομόνωση: Η Ψυχοκοινωνική Διάσταση

Οι υπόλοιπες δυσκολίες συσχετίζονται με **αδυναμία σύνδεσης** με τον κόσμο, διάρρηξη κοινωνικών σχέσεων και **μοναξιά**.

Σημαντική σύγκλιση στο υλικό επίπεδο

Σε επίπεδο βιωμένης εμπειρίας, ο πυρήνας των ζητημάτων είναι κοινός και διαπερνά νέους/νέες από όλο το ιδεολογικό φάσμα.

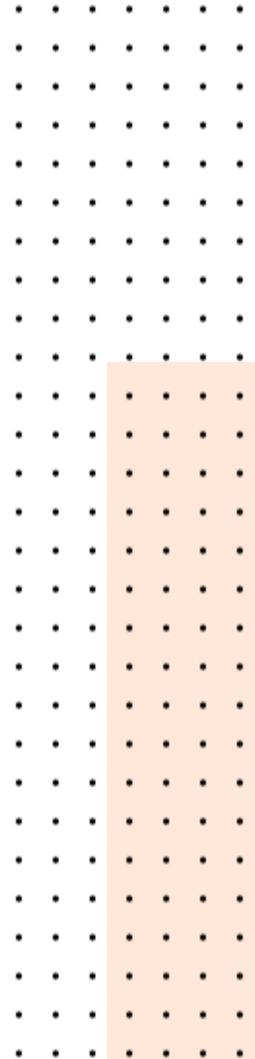
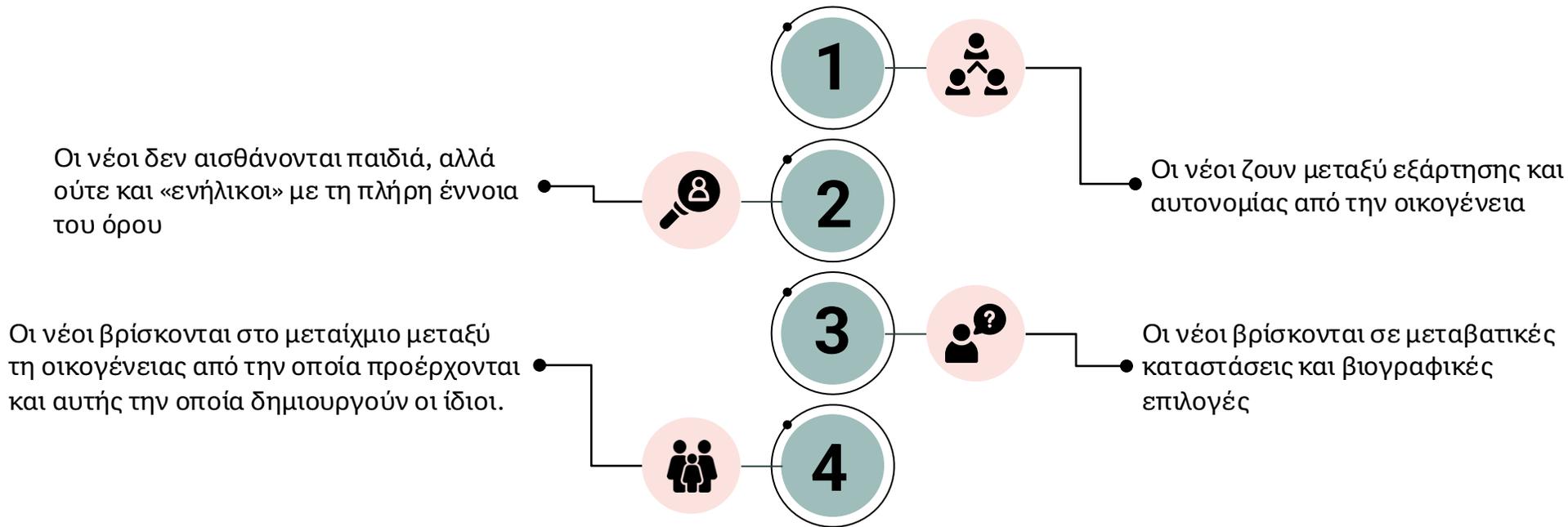
Μικρές διαφορές εντοπίζονται κυρίως στη γλώσσα μέσα από την οποία εκφράζονται :

- **Οι αριστερόστροφοι** αποδίδουν την κατάσταση σε μια **γενικευμένη, δομική ασφυξία**, με λέξεις και φράσεις όπως «*τα πάντα είναι πολύ δύσκολα, δεν υπάρχει μέλλον, ζόφος*»
- **Οι δεξιόστροφοι** στέκονται περισσότερο σε **επιμέρους δυσλειτουργίες** της αγοράς εργασίας (έλλειψη «καλών» δουλειών, μισθών, κ.λπ.), χωρίς να περιγράφουν μία συνολική κατάσταση

1.2 Νέοι για Πάντα;

Βλέποντας τη νεότητα όχι απλά ως μία βιολογική ηλικιακή περίοδο, αλλά ως κοινωνικά κατασκευασμένη κατηγορία, μπορεί κανείς να διακρίνει τα βασικά κοινωνικά χαρακτηριστικά που καθιστούν κάποιον «νέο».

Το κοινό νήμα που τα συνδέει είναι η ενδιάμεση θέση που κατέχουν ανάμεσα σε σταθμούς που αποτελούν τα βασικά «κατώφλια ενηλικίωσης»:

1.2 Νέοι για Πάντα;

Γνωστά Προβλήματα, Ιδιαίτερες Συνέπειες

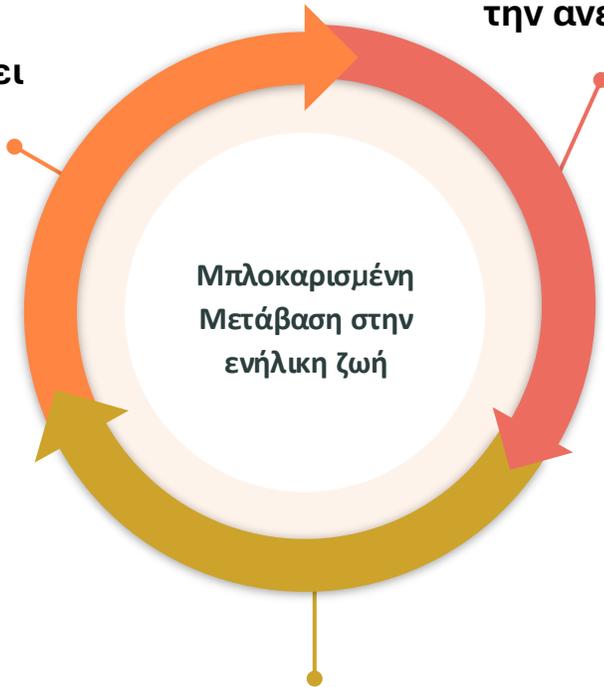
- Τα ζητήματα που έθεσαν οι ερωτώμενοι δεν είναι άγνωστα. Εξετάζοντας όμως τα άγχη που τέθηκαν μέσα από το πρίσμα του πως νοηματοδοτείται κοινωνικά η νεότητα, φαίνεται η ιδιαίτερη συνθήκη την οποία σχηματίζουν.
- Αυτά τα «παλιά» (ανεργία, χαμηλοί μισθοί, αδυναμία εύρεσης δουλειάς στο αντικείμενο σπουδών, έλλειψη ελεύθερου χρόνου) και «νέα» προβλήματα (στεγαστική κρίση, κόστος ζωής, κοινωνική απομόνωση) δημιουργούν μία συνθήκη κατά την οποία **«μπλοκάρουν» όλα τα κατώφλια ενηλικίωσης, καθιστώντας τη μετάβαση σε μία άλλη φάση ζωής αδύνατη.**
- Η νεολαία έτσι παραμένει επ'αόριστον σε μία υποτιθέμενη μεταβατική φάση, η οποία στη διεθνή βιβλιογραφία ονομάζεται «Blocked Transitions»: μεταξύ οικογενειακής εξάρτησης και αυτονομίας, παρατεταμένης εφηβείας και ενηλικίωσης και εργασιακών πισωγυρισμάτων.

Από εκεί που κάποτε το «να μείνεις για πάντα νέος» έμοιαζε με ευχή, τώρα αποτελεί βασικό φόβο, καθώς νιώθουν πλήρως εγκλωβισμένοι σε μία παρατεταμένη περίοδο μετάβασης

1.2 Νέοι για Πάντα;

Η ποιότητα και η ανασφάλεια της εργασίας δυσχεραίνουν την ανεξαρτητοποίηση

Η ακρίβεια κάνει τους μισθούς ανεπαρκείς

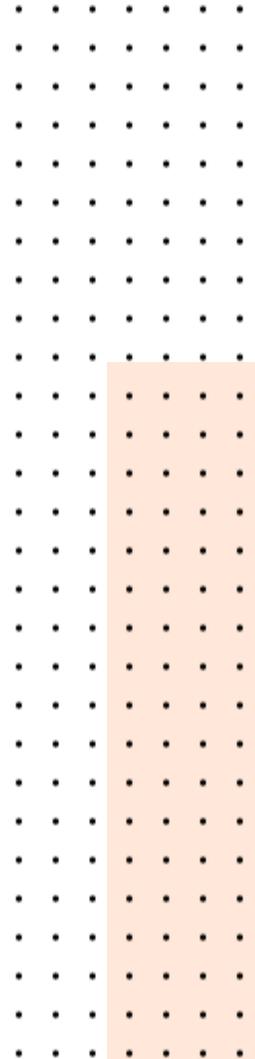
Η δυσκολία ανεξαρτητοποίησης κάνει την ενηλικίωση να μοιάζει «κολλημένη»

«Οι γονείς μου ήταν στην ηλικία μου δεκαετία 90 - αρχές 2000, οπότε ήταν προς το τέλος βέβαια, αλλά πολύ καλές εποχές ακόμα.

Με τον πρώτο μισθό που είχαν πάρει μπορούσαν να πληρώσουν το ενοίκιο για τρεις μήνες και είχαν χρήματα ακόμα.

Στην ηλικία μου η μητέρα μου με είχε 6-7-8 χρονών. Εγώ τι έχω; Τίποτα.

Μένω μαζί τους, φιλοξενούμενη. Ας πούμε ότι δουλεύω. Αυτό. Δεν τίθεται λόγος ούτε για να κάνω οικογένεια ούτε για να μετακομίσω μόνη μου»

1.3 Οι γονείς μας και εμείς

Ζητώντας από τους ερωτώμενους να φανταστούν τους γονείς τους ως νέους και να συγκρίνουν τις ζωές τους, αναδεικνύονται ορισμένα σχήματα:

Οικονομική/υλική υποβάθμιση της νέας γενιάς

Εδώ έχουμε μια συνεκτική αναπαράσταση «γενεακής πτώσης»: οι γονείς μπορούσαν «να χτίσουν τη ζωή τους», οι νεότερες γενιές δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα

Κοινωνική/πολιτισμική πρόοδος στο σήμερα

Παράλληλα, πολλοί/ες τονίζουν ότι παρά τις δυσκολίες, κοινωνικά/πολιτισμικά «είμαστε καλύτερα τώρα»

Σταθερότητα vs πολλαπλές επιλογές και ωριμότητα

Οι γονείς παρουσιάζονται να έχουν λιγότερες επιλογές, αλλά πιο σταθερή τροχιά εντός αυτών (δουλειά-σπίτι-οικογένεια). Η σημερινή γενιά φαίνεται να έχει περισσότερα πιθανά μονοπάτια, αλλά χωρίς σταθερό έδαφος. Αυτό κάνει τις επιλογές που καλούνται να πάρουν πιο κρίσιμες, επιταχύνοντας την ωρίμανση.

Ανεξαρτητοποίηση & «γενιά που μένει πίσω»

Η νεότητα δεν παρουσιάζεται ως περίοδος ελευθερίας, αλλά ως καθυστέρηση, αφού οι γονείς εμφανίζονται ως γενιά που στα 25–30 «είχε προχωρήσει», αλλά οι ίδιοι αισθάνονται κολλημένοι σε μία παρατεταμένη «νεότητα χωρίς οφέλη».

Τεχνολογία, αμεσότητα, επικοινωνία

Η τεχνολογία εμφανίζεται ως διαγενεακή διαφορά, αλλά δεν μεταφράζεται καθαρά σε καλύτερες ανθρώπινες σχέσεις

1.3 Οι γονείς μας και εμείς

Παρά τις ιδεολογικές, έμφυλες ή ηλικιακές διαφορές, φαίνεται πως σε μεγάλο βαθμό υπάρχει κοινή γενεακή εμπειρία. Συνολικά, το σχήμα που αναδύεται είναι πιο σύνθετο από αυτό μιας γραμμικής προόδου ή οπισθοδρόμησης και μοιάζει πιο πολύ με αντιφατικές εξελίξεις σε επιμέρους πεδία.

1

Υλικά

Από υλική σκοπιά, η ιστορία είναι μία ιστορία παρακμής

- «μία οικογένεια ζούσε με έναν μισθό, τώρα δύο δεν φτάνουν»
- «οι γονείς... μπορούσαν να αγοράσουν σπίτι, αυτοκίνητο... η νέα γενιά δεν βλέπει τίποτα από αυτά»
- «σαν να βρίσκομαι ακόμα στην αρχή της ζωής μου»

2

Πολιτισμικά

Πολιτισμικά, είναι ιστορία προόδου/απελευθέρωσης

- «Κοινωνικά έχουμε κάνει άλματα τώρα, έχουμε προοδεύσει σήμερα»
- «Εκπαιδευτικά ήταν πολύ χειρότερα... έχουμε κάνει πρόοδο»

3

Ψυχοκοινωνικά

Ιστορία βάρους, πρόωρης ωρίμανσης και καθυστερημένης ενηλικίωσης

- «Έχουμε να αντιμετωπίσουμε περισσότερες επιλογές σήμερα, και αυτό μας κάνει πολύ πιο συνειδητοποιημένους από τους γονείς μας όταν ήταν στην ηλικία μας»

1.4 Νεολαία σε κρίση: Συμπεράσματα

Αναδύεται μία σημαντική αντίφαση

Η κρίση και η επισφάλεια «επιταχύνουν» την υποκειμενική ωρίμανση της νεολαίας, ενώ «φρενάρουν» την κοινωνική ενηλικίωση (σπίτι, οικογένεια κ.λπ.).

- **Υποκειμενικά:** Η νεολαία έχει να διαχειριστεί σύνθετες, μη-γραμμικές βιογραφικές επιλογές, με αβέβαιες επιπτώσεις. Αυτό τους κάνει να νιώθουν πιο ώριμοι από την γενιά των γονιών τους, με μεγαλύτερο βάρος στις πλάτες τους.
- **Κοινωνικά:** Η νεότητα βιώνεται ως παρατεταμένη αρχή της ζωής χωρίς εγγυημένη συνέχεια – με λιγότερη βεβαιότητα, λιγότερο μέλλον και, συχνά, περισσότερη μοναξιά. Όλα τα υλικά και ψυχοκοινωνικά «κατώφλια» που οδηγούν στην αίσθηση ενηλικίωσης είναι μπλοκαρισμένα, άρα αναγκάζονται να παραμένουν «νέοι/ες για πάντα».

Η αντίφαση μεταξύ επιταχυμένης υποκειμενικής ωρίμασης και φρεναρισμένης κοινωνικής ενηλικίωσης μεταφράζεται σε διπλή πίεση:

1. **Βιώνοντας τη νεότητα ως εγκλωβισμό, γίνονται από νωρίς πιο κυνικοί:** δεν υπάρχουν αναφορές σε αναζητήσεις, βιογραφικούς πειραματισμούς, ταξίδια, συλλογή εμπειριών.
2. **Όσο περνούν τα χρόνια, ο φόβος της παραμονής στη νεότητα εντείνεται:** η αίσθηση πως ταυτόχρονα μεγαλώνουν αλλά αδυνατούν να αλλάξουν φάση ζωής δημιουργεί αισθήματα κοινωνικής ντροπής, ματαίωσης και μοναξιάς.

1.5 Bonus Info

Μεταξύ των νέων έως 34 ετών....

- Το 17% εργάζεται με προσωρινές - ευκαιριακές συμβάσεις ή χωρίς σύμβαση
- Το 29% δηλώνει ότι οι απολαβές του δεν επαρκούν για την κάλυψη βασικών αναγκών
- Το 45% δουλεύει περισσότερες ώρες από τις συμφωνημένες και δεν αμείβεται γι' αυτές
- Το 92% θεωρεί ότι οι μισθοί στην Ελλάδα είναι χαμηλοί
- Το 71% εκτιμάει ότι ο μισθός θα αυξηθεί ελάχιστα ή καθόλου τα επόμενα 3 χρόνια
- Το 48% δηλώνει δυσαρέσκεια για τον χρόνο εργασίας

Ευρήματα Ποσοτικής Έρευνας (Prorata, 2024)

- Το 65% δέχεται οικονομική βοήθεια από το οικείο περιβάλλον (γονείς, γιαγιάδες κλπ.)
- Το 44% αισθάνεται λίγο ή καθόλου ευχαριστημένο από τη ζωή του
- Το 31% αισθάνεται αρκετά ή πολύ σίγουρο ότι τα πράγματα στο μέλλον θα πάνε καλά ή πολύ καλά
- Το 57% δυσκολεύεται πολλές ή τις περισσότερες φορές να ανταποκριθεί σε πάγιες οικονομικές υποχρεώσεις

Ευρήματα Ποσοτικής Έρευνας (I.N. Πουλαντζάς, 2023)

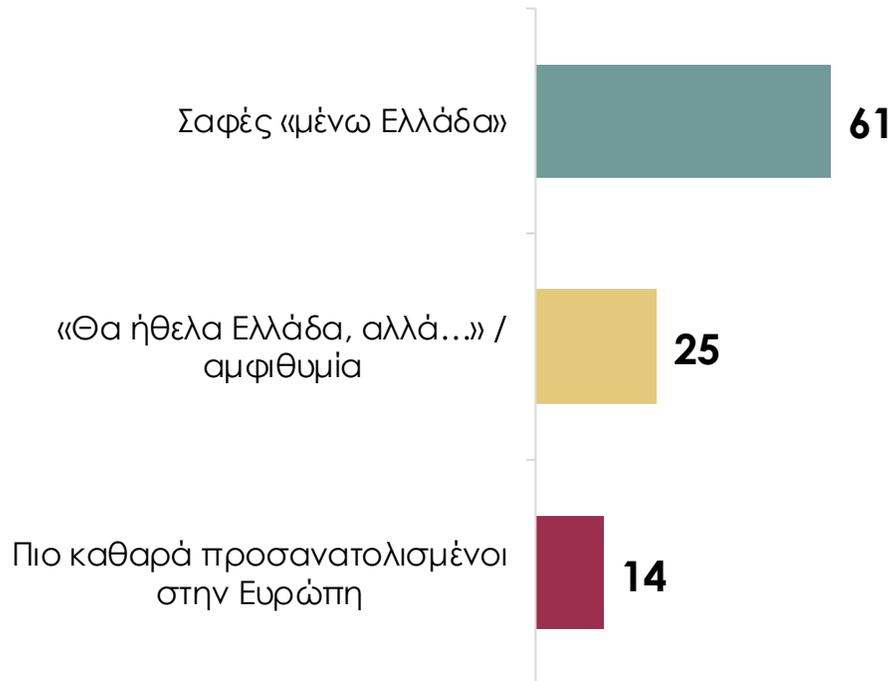
Μεταξύ Ελλάδας και Ευρώπης

2

2.1 Θα βλέπατε τη ζωή σας στην Ελλάδα ή στην Ευρώπη;

Οι ομάδες εστίασης αποτελούνταν κυρίως από νέους/ες που ζουν στην Ελλάδα, όμως υπήρχαν και νέοι/ες με εμπειρία ζωής σε ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία) αλλά και συμμετέχοντες/ουσες σε διαδικασία μετάβασης από και προς την Ελλάδα.

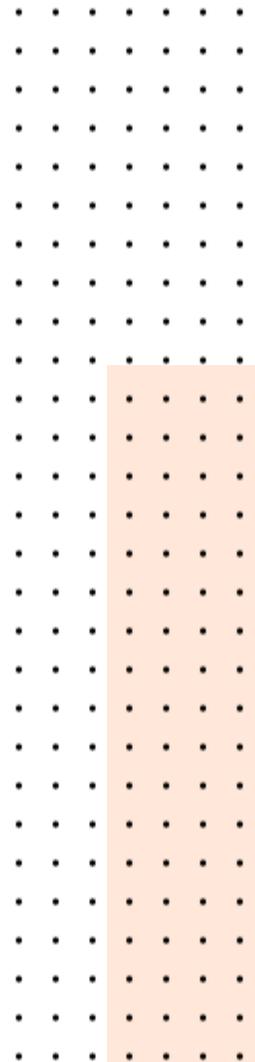

*Τα παραπάνω ποσοστά είναι ενδεικτικά της τάσης μεταξύ των συμμετεχόντων στην ποιοτική έρευνα. Δεν μπορούν να αναχθούν στον γενικό πληθυσμό.

Κεντρική Εικόνα

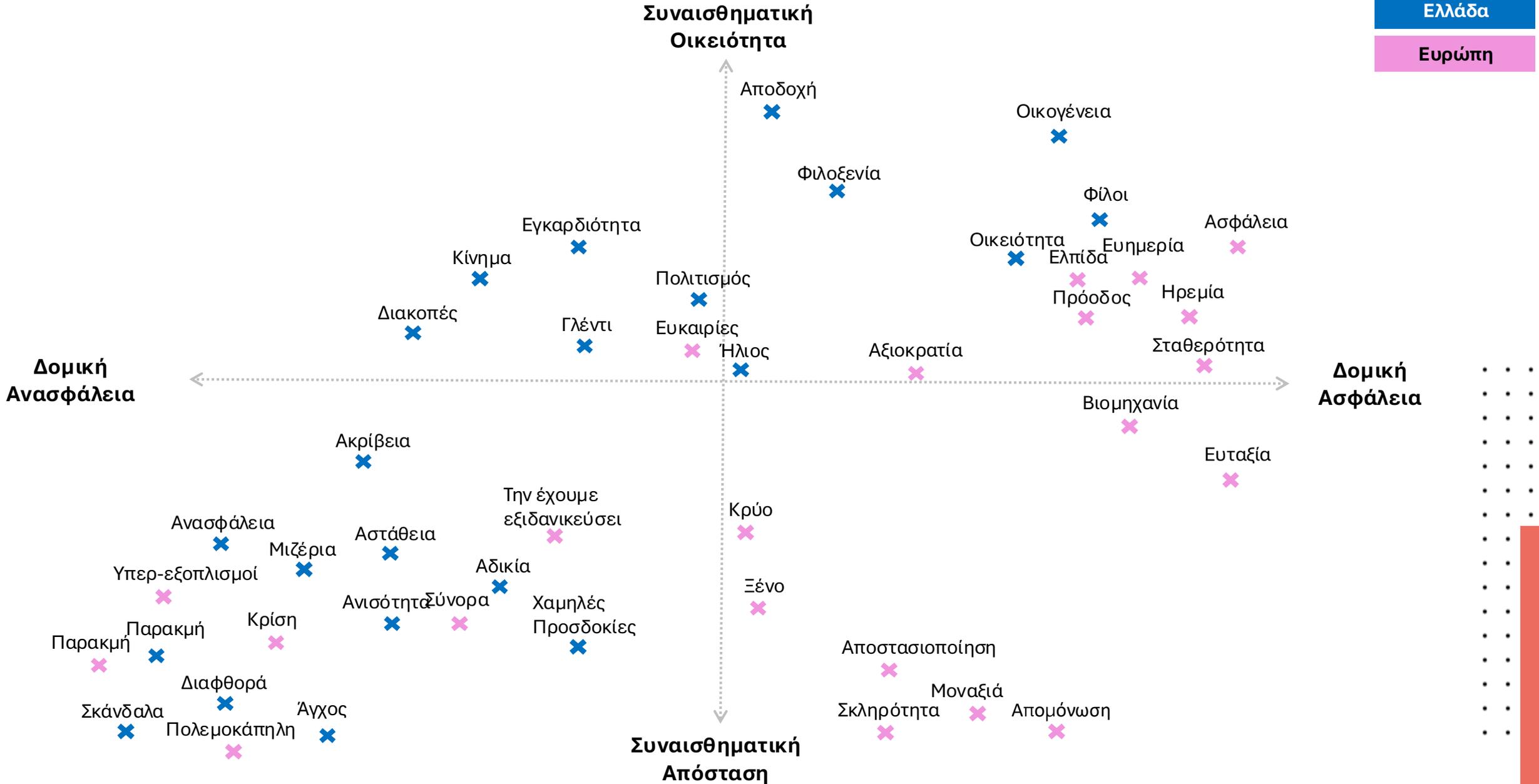
- Το συναισθηματικό και πολιτισμικό ανήκειν (οικογένεια, φίλοι, κουλτούρα ζωής) τους/τις κρατάει πολύ γερά την Ελλάδα.
- Η «Ευρώπη» εμφανίζεται αποκλειστικά ως εργαλειακός ορίζοντας: προοπτική, αξιοπρεπείς συνθήκες, υποδομές, ευκαιρίες – αλλά με συναισθηματικό και κοινωνικό κόστος.

Η Ελλάδα είναι αναντίρρητα το σπίτι, η Ευρώπη υπάρχει κυρίως ως μία πιθανή έξοδος κινδύνου

Ελλάδα

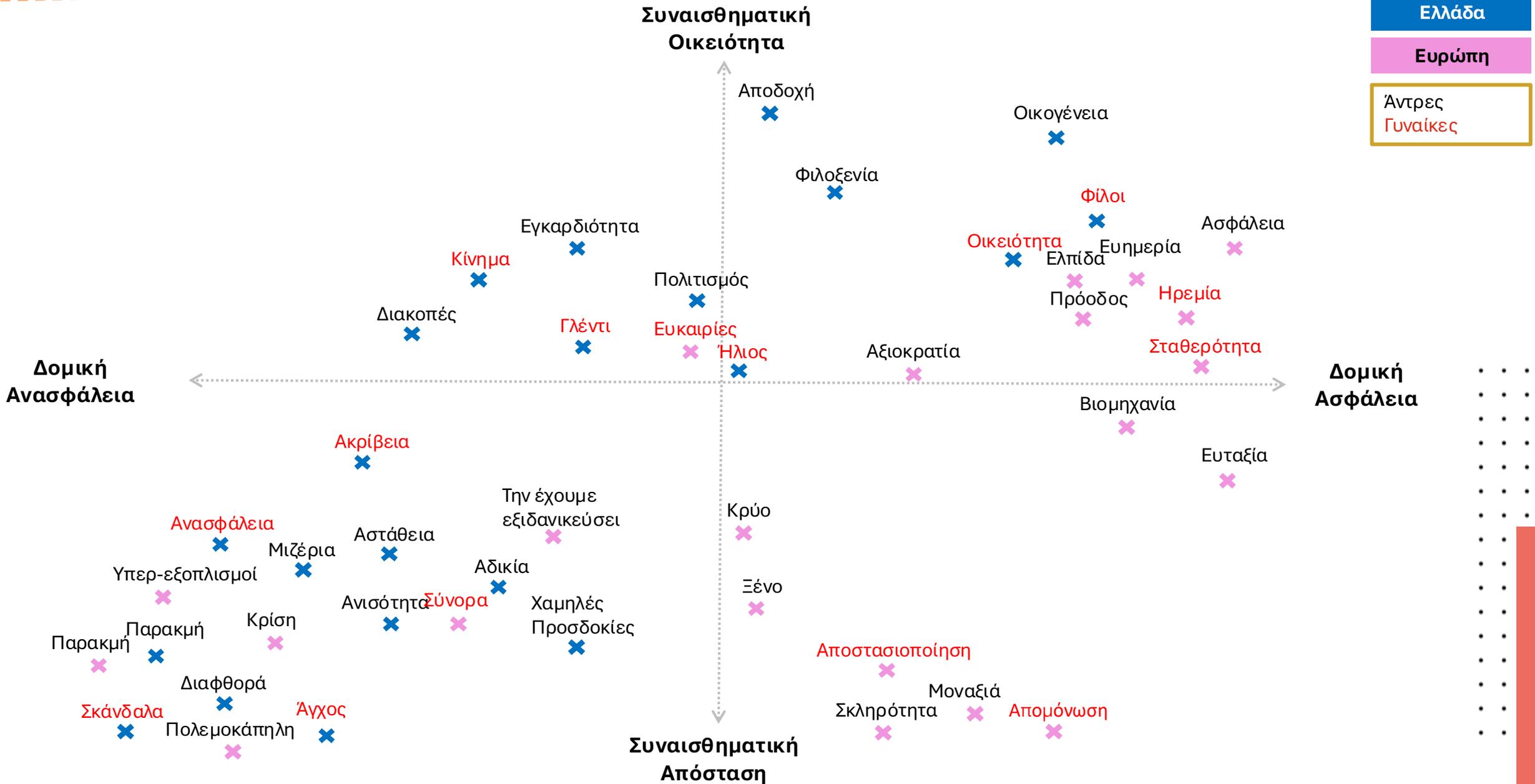
Ευρώπη

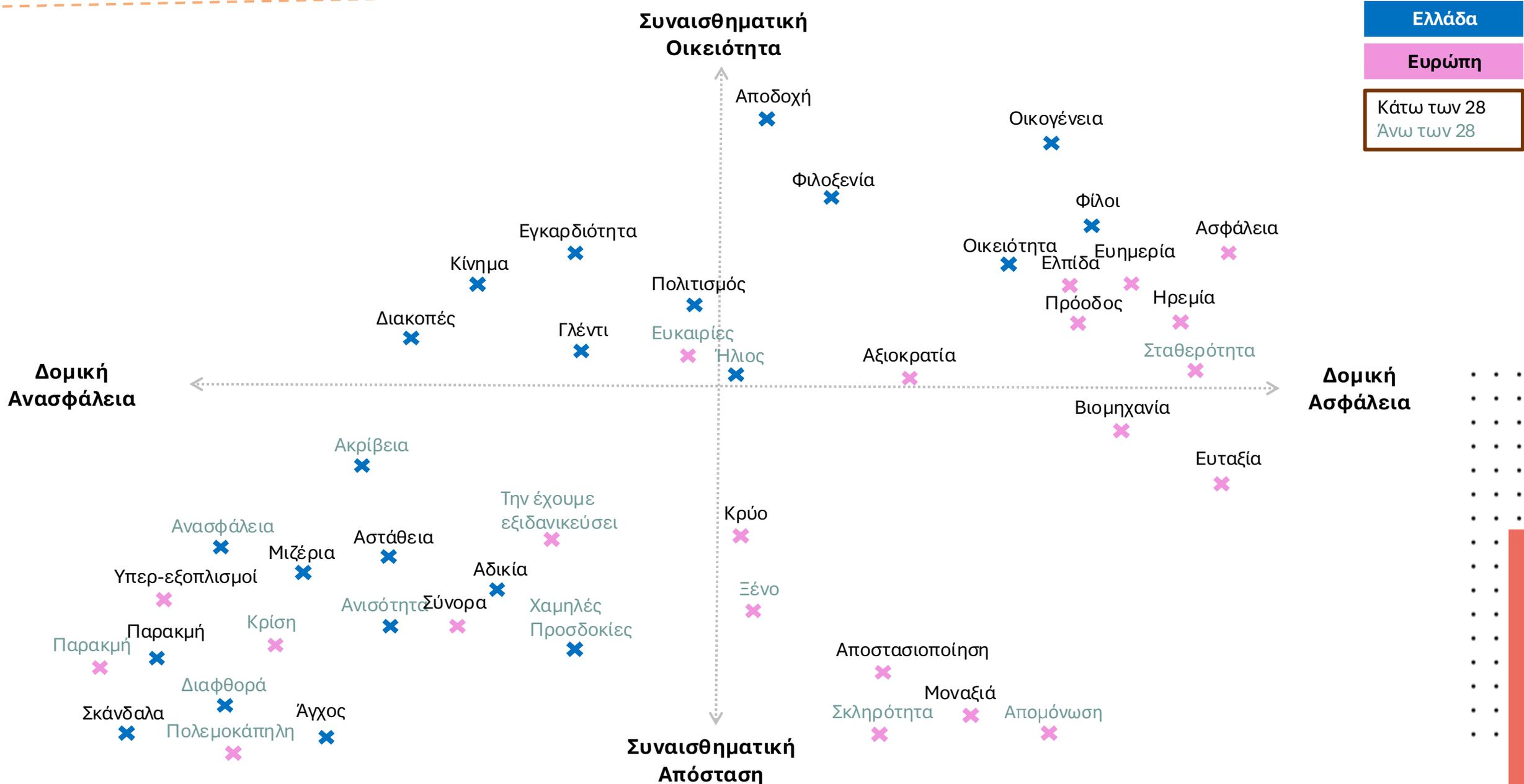

Ελλάδα

Ευρώπη

Άντρες
Γυναίκες

2.2 Λέξεις και φράσεις για τη ζωή στην Ελλάδα και την Ευρώπη

Μακριά από «εύκολες» γενικεύσεις, αλλά σε μόνιμη διαπραγμάτευση

Το βασικό ερώτημα μέσα από το οποίο εξετάζεται από τους ερωτώμενους το ζήτημα της ζωής σε Ελλάδα και Ευρώπη σε γενικές γραμμές είναι το εξής: **πού μπορώ να ζήσω μια ζωή που να βγάζει νόημα χωρίς να χάσω αυτό που είμαι;**

- Δημιουργείται μία απόσταση από σχηματοποιήσεις με μορφή ισχυρού δίπολου, όπως μία άνευ όρων εξιδανίκευση των Ευρωπαϊκών κρατών ή μία υπερεπένδυση στην συναισθηματική ασφάλεια της Ελλάδας.
- **Το δίπολο Ελλάδα-Ευρώπη δεν έχει πεντακάθαρη απάντηση, αλλά μάλλον λειτουργεί σαν δύο ημιτελή συστήματα**, όπου η Ελλάδα κρίνεται συναισθηματικά/πολιτισμικά πιο πλήρης, αλλά θεσμικά/υλικά προβληματική και η Ευρώπη κρίνεται θεσμικά/υλικά σχετικά πιο πλήρης, αλλά συναισθηματικά/κοινωνικά υστερεί.
- **Οι νέοι μοιάζουν στη πλειοψηφία τους αποφασισμένοι να στήσουν τη ζωή τους στην Ελλάδα, ωστόσο αισθάνονται πως βρίσκονται συνεχώς σε μία διαπραγμάτευση με τη προοπτική του εξωτερικού**. Δηλώνουν όμως ότι θα εξαντλήσουν κάθε περιθώριο παραμονής στη χώρα, παρά το γεγονός πως είναι πολύ απαισιόδοξοι σε σχέση με το παρόν και το μέλλον της Ελλάδας.

2.3 Ένας απομαγευμένος Ευρωπαϊσμός

Η Ευρώπη δεν μοιάζει τόσο με ένα σύνολο «υποδειγματικών» κρατών που υπόσχονται ευκαιρίες, όσο με ένα πεδίο με τα δικά του εμφανή προβλήματα και αντιφάσεις.

- **Υπάρχει πλέον μεγαλύτερη επαφή με πρόσφατες εμπειρίες επιστημονικής μετανάστευσης Ελλήνων σε Ευρωπαϊκές χώρες από τα χρόνια της κρίσης**, οι οποίες έχουν ενισχύσει τη δυσπιστία για τη ζωή και τις προοπτικές καριέρας σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, και ιδίως στη Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη.
- **Αναδεικνύεται επίσης δυσπιστία ως προς τη κοινωνική, οικονομική και πολιτική κατάσταση στην Ευρώπη**, με τα βασικά άγχη να περιστρέφονται γύρω από την εκτίμηση πως μειώνονται οι ευκαιρίες πραγματικά καλών μισθών ή συνθηκών εργασίας, την ανησυχία γύρω από την αντιμεταναστευτική πολιτική, τα αυξανόμενα φαινόμενα ρατσισμού και διακρίσεων, καθώς και τη προοπτική ενός πολέμου σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Ζεύγη που περιγράφουν την Ευρώπη	
Ασφάλεια	Μοναξιά
Ηρεμία	Απομόνωση
Ευκαιρία	Άγνωστο
Ξένο	Άδικη εξιδανίκευση
Σύνορα	Υπερ-εξοπλισμοί

2.4 Ιδεολογικές αποχρώσεις στις αναπαραστάσεις της Ευρώπης

Ενώ σχεδόν το σύνολο των ερωτώμενων συμμερίζονταν έναν σχετικά κυνικό και απομαγευμένο ευρωπαϊσμό, η Ευρώπη ήταν το πρώτο ζήτημα στο οποίο φάνηκαν πιο καθαρές ιδεολογικές αποχρώσεις.

Η Ευρώπη ως...			
Αριστερά		Δεξιά	
Θεσμικό - Γεωπολιτικό υποκείμενο	Αφηρημένος Χώρος Ευκαιριών	Χώρος λειτουργικότητας, οργάνωσης, ανάπτυξης	Πολιτισμική αποστασιοποίηση
<ul style="list-style-type: none"> Πολεμοκαπηλεία Μετανάστευση Κρίση, Παρακμή Υπερεξοπλισμοί, Σύνορα 	<ul style="list-style-type: none"> Ευκαιρίες Ελπίδα Πρόοδος Εξέλιξη 	<ul style="list-style-type: none"> Ευταξία Βιομηχανία Ασφάλεια Οικονομική Σταθερότητα Ευημερία Ευκαιρία Αξιοκρατία Κοινωνικό Κράτος Ελπίδα 	<ul style="list-style-type: none"> Επιφανειακότητα Ξένο Απομόνωση

Το γεγονός ότι η ζωή στην Ευρώπη συστηματικά δεν σχετίζεται με ταξίδια, γνωριμίες πειραματισμό και συλλογή εμπειριών είναι πλήρως ενδεικτικό της εμπέδωσης ενός σκληρού κυνισμού στις βιογραφικές επιλογές, όπως περιεγράφηκε και στην προηγούμενη ενότητα

2.5 Ηλικιακές και έμφυλες αποχρώσεις στις αναπαραστάσεις της Ευρώπης

Οριζόντιες αντιλήψεις ανά φύλο, σημαντικές ηλικιακές διαφοροποιήσεις

- Οι χαρακτηρισμοί για την Ελλάδα και την Ευρώπη διατηρούν σε γενικές γραμμές κοινά στοιχεία ανά φύλο, χωρίς να υπάρχουν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις.
- **Το χαρακτηριστικό που φαίνεται να διαφοροποιεί σε μεγάλο βαθμό τις απαντήσεις είναι η ηλικία**, και συγκεκριμένα το αν οι συμμετέχοντες τοποθετούνται στα πιο πρώιμα στάδια της (ενήλικης) νεότητας, δηλαδή στις ηλικίες 18-27 ή στα ύστερα στάδια, δηλαδή 28-35.
- **Οι νέοι/ες που βρίσκονται σε μεγαλύτερη ηλικία χρησιμοποιούν συστηματικά πιο αρνητικούς χαρακτηρισμούς τόσο για την Ελλάδα, όσο και για την Ευρώπη, διατηρώντας συνολικά μία πιο κυνική στάση.**
- Οι απαντήσεις τους αποτελούν την πλειοψηφία των λέξεων που τοποθετούνται στο τεταρτημόριο μεταξύ «Δομικής Ανασφάλειας» και «Συναισθηματικής Απόστασης».
- **Όσοι βρίσκονται σε αυτό το ηλικιακό φάσμα είναι πιθανότερο να έχουν ενταχθεί στη αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια των χρόνων που ήταν πιο κοντά στον «πυρήνα» της κρίσης, να έχουν δοκιμάσει να κάνουν καριέρα ή σπουδές στο εξωτερικό ή/και να έχουν στενή επαφή με περιπτώσεις μετανάστευσης επιστημονικού ή εργατικού δυναμικού από την Ελλάδα στην Ευρώπη.**

2.5 Bonus Info

Μεταξύ των νέων έως 34 ετών....

- Το 45% θεωρεί ότι θα ήταν καλύτερα τα πράγματα αν οι Έλληνες/ιδες έμοιαζαν περισσότερο στους Ευρωπαίους, το 29% ούτε καλύτερα ούτε χειρότερα και το 26% χειρότερα
- Το 48% θεωρεί ότι τα σύγχρονα κοινωνικό-οικονομικά προβλήματα δεν μπορούν να λυθούν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως αυτή λειτουργεί σήμερα
- Το 63% θεωρεί ότι τα μέλη της Ε.Ε δεν συμμετέχουν ισότιμα στις αποφάσεις της Ένωσης
- Το 49% διαφωνεί με την άποψη πως τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. μοιράζονται ένα κοινό ιστορικό παρελθόν
- Ως το σημαντικότερο προς αντιμετώπιση πρόβλημα, καταγράφεται το ζήτημα της διασφάλισης δικαιωμάτων στέγασης για τους νέους και ως δεύτερο η καταπολέμηση των διακρίσεων και διασφάλιση ίσων δικαιωμάτων για τα φύλα

Ευρήματα Ποσοτικής Έρευνας (Prorata, 2023)

Τόποι και Τρόποι της Πολιτικής

3

3.1 Πηγές πολιτικής ενημέρωσης

Ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να αναφέρουν αυθόρμητα τις πηγές από τις οποίες ενημερώνονται για τις πολιτικές εξελίξεις, με τη γενική εικόνα να αναδεικνύει τη γενικευμένη υπεροχή των Social Media.

Πιο συχνά αναφερόμενες πηγές ενημέρωσης

Social
Media
75%

Ειδησεογραφικά
Site
64%

Ραδιόφωνο
και
τηλεόραση
21%

Συζητήσεις
με φίλους
12%

Podcasts
& YouTube
14%

Ειδήσεις
Google
8%

*Τα παραπάνω ποσοστά είναι ενδεικτικά της τάσης μεταξύ των συμμετεχόντων στην ποιοτική έρευνα. Δεν μπορούν να αναχθούν στον γενικό πληθυσμό.

3.2 Χαρτογραφώντας τις τάσεις πληροφόρησης

Social + sites = ο νέος βασικός κορμός

Το μοτίβο είναι: είτε εκκίνηση από feed (FB/IG/Twitter) και συνέχεια σε άρθρα που θα προκύψουν, είτε (πολύ πιο σπάνια) εκκίνηση με το προφίλ συγκεκριμένων ιστοσελίδων εμπιστοσύνης και συνέχεια με σχόλια στη ροή των social media.

Η ενημέρωση είναι καθαρά ψηφιο-κεντρική

τηλεόραση & το ραδιόφωνο σε δεύτερο πλάνο, λειτουργώντας ως «φόντο»: τα ανοίγει κανείς «αν τύχει», στο αμάξι ή κάνοντας κάτι άλλο παράλληλα, και δεν αποτελούν κύρια πηγή.

Σπάνια υπάρχει απόλυτη διάκριση «σοβαρής» / «μη σοβαρής» πηγής

Τα Social Media δεν παρουσιάζονται ως light ενημέρωση, απλώς ως κανονικός τρόπος ενημέρωσης. Μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις αναδύεται η ανάγκη «σοβαρής» πηγής, όταν αναζητούνται εγχειρήματα ερευνητικής δημοσιογραφίας.

Ο ρόλος των μηχανών αναζήτησης

Για ένα πιο αποστασιοποιημένο κοινό με χαμηλό ενδιαφέρον για τις πολιτικές εξελίξεις, η επαφή με αυτές έρχεται συχνά μέσα από τα «προτεινόμενα νέα» των μηχανών αναζήτησης.

Χαμηλή εμπιστοσύνη στα ελληνικά ΜΜΕ

Υπάρχει εμφανής ανάγκη για «ανεξάρτητη» ή προερχόμενη από το εξωτερικό ενημέρωση, που συνδέεται με δυσπιστία προς την ελληνική μιντιακή σφαίρα.

3.2 Χαρτογραφώντας τις τάσεις πληροφόρησης

Σύνθετη αντίληψη της ποιοτικής πηγής

Όσοι/ες αναζητούν σε βάθος ενημέρωση, αναφέρονται σε «ανεξάρτητα από οικονομικά συμφέροντα» εγχώρια ΜΜΕ (π.χ. ομάδες ερευνητικής δημοσιογραφίας) αλλά και σε μεγάλα διεθνή ΜΜΕ, χωρίς ωστόσο να εφαρμόζουν τόσο αυστηρά το κριτήριο της ιδιοκτησίας στα τελευταία.

Οι διαπροσωπικές συζητήσεις παραμένουν κρίσιμο φίλτρο νοήματος

Οι συζητήσεις μεταξύ φίλων παραμένουν σημαντικές πηγές ενημέρωσης και κυρίως ζύμωσης και σχηματισμού γνώμης, ωστόσο αναφέρονται ως τέτοιες κυρίως από άτομα με χαμηλότερα επίπεδα ενημέρωσης από άλλες πηγές.

Υψηλό επίπεδο ενημέρωσης, αλλά παθητικό

Η συντριπτική επικράτηση των Social Media ως το «πεδίο» εντός του οποίου λαμβάνει χώρα η ενημέρωση φαίνεται να μετασχηματίζει το κριτήριο γύρω από το αν είναι κανείς ενημερωμένος:

- Φαινομενικά, είναι όλοι ενημερωμένοι γύρω από την επικαιρότητα με έναν «πανοραμικό» τρόπο, έχοντας δηλαδή εποπτεία των βασικών θεμάτων της δημόσιας συζήτησης.
- Στις συντριπτικά περισσότερες περιπτώσεις όμως, η σχέση ανάμεσα στον δέκτη και τη πληροφορία είναι «παθητική», δηλαδή ο δέκτης δεν επιχειρεί ενεργητικά να ενημερωθεί (π.χ. μπαίνοντας σε σελίδες), αλλά επιλέγει τι τον ενδιαφέρει να ψάξει παραπάνω από τα ζητήματα που θα εμφανιστούν μπροστά του μέσω της ροής.

Ορισμός	Περιγραφή	Παραδείγματα		
Ολιστικός ορισμός της πολιτικής	Η πολιτική είναι περιβάλλον , όχι μόνο θεσμός: διαπερνά σχέσεις, καθημερινότητα, τρόπο ζωής, τρόπο που ορίζω τον εαυτό μου και τον κόσμο.	«πολιτική είναι η ανθρώπινη αλληλεπίδραση εν γένει»	«πολιτική είναι τα πάντα γύρω μας»	«τα πάντα είναι πολιτική»
Ερμηνευτικός ορισμός της πολιτικής	Πολιτική ως αναπαράσταση : είναι το πρίσμα με το οποίο νοηματοδοτείται η πραγματικότητα, όχι μόνο η διαχείριση ζητημάτων	«είναι ιδεολογία, εκφράζει πως βλέπουμε τον κόσμο γύρω μας»	«είναι πολυεπίπεδο σχήμα με ιδεολογία και συμφέροντα»	«είναι σύνολο αρχών»
Πολιτική ως σύστημα εξουσίας	Έμφαση στο ποιος αποφασίζει , ποιος κερδίζει και ποιος χάνει από τις αποφάσεις	«σύστημα εξουσίας που παίρνει αποφάσεις για εμάς»	«σαπίλα και διαφθορά»	«διαχείρισης της εξουσίας»
Κανονιστική αντίληψη της πολιτικής	Η πολιτική ως εργαλείο αλλαγής : βελτίωση ζωής, κοινό καλό, γενικό συμφέρον	«Μέσο διόρθωσης ζητημάτων της καθημερινότητας»	«να λύσεις πρακτικά τα προβλήματα των ανθρώπων για το γενικό συμφέρον»	«να διαχειριζόμαστε το κοινό καλό όλων μας»
Πολιτική ως έκφραση	Πολιτική ως δικαίωμα/καθήκον συμμετοχής στα κοινά	«Είναι η φωνή του πολίτη και της κοινότητας»	«Είναι τρόπος να εκφράσεις την άποψη σου μέσα από τα κόμματα»	«είναι καθήκον»
Πολιτική ως συναίσθημα	Η πολιτική είναι παντού, αλλά αυτή η πανταχού παρουσία βιώνεται ως βάρος, εξάντληση, απογοήτευση	«τα πάντα και κούραση»	«αδιανόητη κούραση»	«η σαπίλα γύρω μας»

3.3 Αυθόρμητοι ορισμοί του πολιτικού: Ιδεολογικές αποχρώσεις

Πολλοί ορισμοί χρησιμοποιούν υβριδικά στοιχεία ανάμεσα στα βασικά σχήματα, όμως μπορούν να αναδυθούν κάποιες βασικές αποχρώσεις με βάση την ιδεολογική τοποθέτηση.

Στα Αριστερά:

- Κυριαρχούν «επεκτατικοί» ορισμοί της πολιτικής που προσπαθούν να ενσωματώσουν διάφορα φαινόμενα στο εσωτερικό τους, όπως κυρίως ο ολιστικός και ο ερμηνευτικός.
- Είναι πιο έντονο το «θεωρητικά» φορτισμένο λεξιλόγιο με αναφορά σε σχέσεις εξουσίας (με όρους όπως *συσχετισμός, σύστημα εξουσίας, συμφέροντα*)
- Εδώ εμφανίζονται σχεδόν αποκλειστικά και οι συναισθηματικές φορτίσεις του πολιτικού («σαπίλα») αλλά και οι δηλώσεις κοινωνικής και προσωπικής κόπωσης (*αδιανόητη κούραση*) που προκαλεί η πολιτική, είτε κανείς ασχολείται μαζί της, είτε απλώς παρακολουθεί τις εξελίξεις

Στα Δεξιά:

- Οι ορισμοί τείνουν να είναι πιο περιορισμένοι, χωρίς ολιστικές διατυπώσεις
- Είναι επίσης πιο εργαλειακοί: πολιτική είναι ένα μέσο επίλυσης ζητημάτων...
 1. «για τη βελτίωση του βιωτικού επιπέδου»
 2. «να λύσεις πρακτικά τα προβλήματα»
 3. «να σταθμίζεις συμφέροντα και να παίρνεις αποφάσεις»
- Δεν καταγράφεται συναισθηματική διάσταση στους ορισμούς, ούτε φορτισμένοι όροι

3.4 Αυθόρμητοι αναφορά τρόπων πολιτικής συμμετοχής

Μορφή	Περιγραφή	Παραδείγματα		Συχνότητα Αναφοράς
Κλασικές θεσμικές μορφές	Η ψήφος σε όλα τα επίπεδα (τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό) αποτελεί κεντρικό και αυτονόητο εργαλείο	Ψήφος	Υποψηφιότητα σε ψηφοδέλτιο	Όλοι τις αναφέρουν
Συλλογικές, κινηματικές – συγκρουσιακές μορφές	Πολύ έντονη παρουσία κινηματικού/συλλογικού ρεπερτορίου , ειδικά μεταξύ των αριστερών	Κυρίως Πορείες διαδηλώσεις απεργίες	Δευτερευόντως Σωματεία οργανώσεις κινήματα	Υψηλή, όπως αναμενόταν από τη σύνθεση των γκρουπ
Συμμετοχή μέσω λόγου, αντιλόγου και μικρό-πρακτικών	Πολιτική είναι το πώς μιλάω, πού τοποθετούμαι, πώς αντιστέκομαι ή συμφωνώ στον μικρόκοσμό μου	Διαπροσωπικές συζητήσεις	Διαπροσωπικές τοποθετήσεις απέναντι σε αδικίες	Σχετικά υψηλή
Πολιτισμική δράση	Η πολιτική ως πολιτισμική δράση , κοινότητα, χώροι συνάντησης – όχι μόνο διεκδίκηση	Φεστιβάλ	Εθελοντισμός	Αρκετά σπάνια
Προσωπικές επιλογές	Πολιτική ως προσωπικές (όχι διαπροσωπικές) καταναλωτικές επιλογές	Ντύσιμο	Ευρύτερο γούστο	Πολύ σπάνια

3.5 Μεταξύ αυθόρμητων αναφορών και ορισμών της πολιτικής και της συμμετοχής

Τι είναι ή τι θα έπρεπε να είναι πολιτική

Ανά περιπτώσεις, όταν καλούνται να ορίσουν την πολιτική, οι συμμετέχοντες υπογραμμίζουν τον διαχωρισμό μεταξύ του τι θα έπρεπε να είναι η πολιτική, όπου ακολουθείται από τη παράθεση ενός κανονιστικού ορισμού με έμφαση στο κοινό καλό, και τι είναι η πολιτική σήμερα, όπου βάζουν έναν πιο συναισθηματικά φορτισμένο αρνητικό ορισμό

Από τις μικρές αλλαγές στις μεγαλύτερες

Ανά περιπτώσεις, οι ερωτώμενοι αναφέρουν πρώτα μορφές πολιτικής συμμετοχής που «μικρής κλίμακας», τονίζοντας ότι η ενασχόληση με τα «μικρά» της πολιτικής, όπως χαρακτηρίζονται η ατομική και η τοπική/κοινοτική δράσης, είναι το αντίδοτο στα προβλήματα της «μεγάλης πολιτικής»

Διάκριση μεταξύ πολιτικής ως μικροπρακτικών – πολιτικής ως προσωπικών επιλογών

Η συμπερίληψη μικροπρακτικών στις μορφές πολιτικής συμμετοχής επικοινωνεί με τις προσωπικές επιλογές, αλλά δεν ταυτίζονται. Βασική διαχωριστική γραμμή αποτελεί το γεγονός ότι οι μικροπρακτικές σημαίνουν «δίνω ατομικά το παράδειγμα ώστε να ακολουθήσουν κι άλλοι» (όπως αποτυπώνεται στα παραδείγματα της διαφωνίας με τον εργοδότη ή η εναντίωση στην αδικία σε διαπροσωπικές σχέσεις. Αντιθέτως, η παράθεση προσωπικών επιλογών ως μορφή συμμετοχής σχετίζεται κυρίως με το γούστο και τη κατανάλωση.

3.5 Μεταξύ αυθόρμητων αναφορών και ορισμών της πολιτικής και της συμμετοχής

Εκδημοκρατισμός του πολιτικού νοήματος, αλλά όχι του ρεπερτορίου δράσης

Σε πλήθος περιπτώσεων η πολιτική νοείται διαχυμένη (παντού) στο επίπεδο νοήματος, αλλά στο επίπεδο πρακτικής εξακολουθεί να οργανώνεται γύρω από ένα ρεπερτόριο κλασικής μαζικής πολιτικής (δεν βλέπουμε π.χ. μαζικές αναφορές σε μποϊκοτάζ, καμπάνιες, διαδικτυακό ακτιβισμό στο συγκεκριμένο πεδίο των απαντήσεων).

Τα πάντα είναι πολιτική, ελάχιστα είναι πολιτική πρακτική

Μεταξύ των ερωτώμενων που σημείωσαν τις λιγότερες μορφές πολιτικής συμμετοχής (από 1-3 αντί για 5), οι περισσότεροι/ες είχαν χρησιμοποιήσει ολιστικό ορισμό του πολιτικού φαινομένου

Διαφορές Αριστερά – Δεξιά στο «ρεπερτόριο»

Όπως ήταν αναμενόμενο, καταγράφεται πλούσιο συλλογικό/κινηματικό ρεπερτόριο στα αριστερά, αλλά και εύρος μικρο-αντιστάσεων (διαφωνία στη δουλειά, μεταξύ γνωστών, τοποθέτηση σε αδικίες). Στα δεξιά οι αυθόρμητες απαντήσεις πολιτικής συμμετοχής περιλαμβάνουν περισσότερο τη συμμετοχή σε θεσμούς και τη παρέμβαση στη δημόσια σφαίρα (π.χ. μέσω αρθρογραφίας) και λιγότερο τον οργανωμένο ακτιβισμό, χωρίς να λείπουν ωστόσο οι αναφορές σε πρακτικές διαμαρτυρίας

3.6 Χαράσσοντας τα «όρια» του πολιτικού

Μετά από τους αυθόρμητους ορισμούς του πολιτικού και της πολιτικής συμμετοχής, οι ερωτώμενοι/ες είδαν μία σειρά από εικόνες.

Για κάθε μια από αυτές, κλήθηκαν να αποφασίσουν αν αυτό που βλέπουν «είναι πολιτική ή όχι» και γιατί.

Έτσι, πέρα από τους αφηρημένους ορισμούς, ανοίγεται ένα παράθυρο στη διαδικασία διαπραγμάτευσης και οριοθέτησης του τι συνιστά πολιτική πρακτική.

Αριθμός	Περιεχόμενο εικόνας
1	Αρνητική βαθμολόγηση στο efood
2	Κουζίνα αλληλεγγύης
3	Τοπική κινητοποίηση πολιτών
4	Poster που ενημερώνει ποιες εταιρείες επενδύουν στο Ισραήλ
5	Συνέλευση Φοιτητικού Συλλόγου
6	Εικόνα που να σχετίζεται με τις διατροφικές επιλογές
7	Πολιτική ανάρτηση σε Social Media
8	Εικόνα βίαιης σύγκρουσης έξω από τη Βουλή
9	Εικόνα που να σχετίζεται με τον έμφυλο καταμερισμό οικιακών εργασιών
10	Βιβλίο με πολιτικό περιεχόμενο
11	Αφίσα αντιρατσιστικού φεστιβάλ

3.6 Χαράσσοντας τα «όρια» του πολιτικού: η γενική εικόνα

Στα Αριστερά

- Το πολιτικό επεκτείνεται βαθιά μέσα στην καθημερινότητα: κατανάλωση, αλληλεγγύη, εργασιακές σχέσεις, φύλο, διατροφή, κουλτούρα, social media.
- Συχνά διατυπώνεται ρητά ότι **το κοινωνικό είναι υποσύνολο του πολιτικού**
- Παρ' όλα αυτά, δεν είναι όλα αυτόματα «πολιτική πράξη»: χαράσσονται οριοθετήσεις με βάση το πλαίσιο, τη πρόθεση, τη συλλογικότητα και την ιδεολογία για να αποδοθεί πολιτικό νόημα.

Στα Δεξιά

- Το «πολιτικό» είναι **πιο στενά ορισμένο**: σχετίζεται κυρίως με κράτος, κόμματα, θεσμούς, ρητά πολιτικές εκδηλώσεις.
- Πολλά καθημερινά/πολιτισμικά/καταναλωτικά πράγματα παραμένουν “απλά ατομικά ή κοινωνικά” (μπούκοτάζ, διατροφικές επιλογές, καταμερισμός δουλειών στο σπίτι)
- Υπάρχει πιο συχνά διαχωρισμός: πολιτική ≠ φιλανθρωπία / προσωπική στάση / lifestyle.

Σε όλους

Επανέρχεται συχνά το κριτήριο του «πλαισίου»

- *Αν είναι μεμονωμένο, ατομικό, αποκομμένο → μάλλον δεν είναι πολιτικό*
- *Αν είναι μαζικό, συγκροτημένο, ιδεολογικά φορτισμένο → μάλλον ναι, είναι πολιτικό*

3.7 Σημεία γύρω από την οριοθέτηση του πολιτικού

Boycott πλατφόρμας

- Συνδέεται συχνά με τα εργασιακά δικαιώματα, ενώ **για να οριστεί ως πολιτική, μπαίνει emphaticά το κριτήριο της αποτελεσματικότητας**: κάποιιοι το θεωρούν επιτυχημένο, ενώ για άλλους είχε «ταβάνι» και δεν άλλαξε δομικά την κατάσταση (άρα δεν είναι απόλυτα πολιτικό)
- Μέσα από το παράδειγμα, φαίνεται πως η κατανάλωση μπορεί να πολιτικοποιηθεί, και μάλιστα έντονα, υπό τη προϋπόθεση ενός κινήματος.

Κουζίνα αλληλεγγύης

- Η φροντίδα, η μέριμνα, η κάλυψη βασικών αναγκών αποκτά άμεσα πολιτικό περιεχόμενο
- Για ένα κομμάτι συμμετεχόντων, τόσο στα αριστερά όσο και στα δεξιά, **μπαίνει ένα ιδιαίτερο κριτήριο: η πρακτική καθίσταται πολιτική όχι από μόνη της, αλλά επειδή καλύπτει κενά «που κανονικά είναι υποχρέωση του κράτους»**
- Για ένα κομμάτι της νεολαίας στα δεξιά, η φιλανθρωπία (με την οποία συνδέεται η εικόνα) και η κοινωνική βοήθεια δεν είναι κατ' ανάγκη πολιτική, εκτός αν συνδέεται με θεσμούς, κράτος, φορείς.

3.7 Σημεία γύρω από την οριοθέτηση του πολιτικού

Λίστα εταιρειών που επενδύουν στο Ισραήλ

- Μπαίνει πολύ emphaticά το κριτήριο της αποτελεσματικότητας: «οι εταιρείες νοιάζονται για το κέρδος, το μποϋκοτάζ χτυπάει το κέρδος, άρα είναι αποτελεσματική πρακτική, και άρα πολιτική»
- Η νεολαία στα δεξιά αποπολιτικοποιεί πιο εύκολα τέτοια εργαλεία, καθώς δεν εντάσσονται στον δικό της ορισμό της «κανονικής πολιτικής» (κόμματα, θεσμοί, εκλογές)

Βίαιες συγκρούσεις

- Στα αριστερά, αν και θεωρείται σε μεγάλο βαθμό πολιτική λόγω της απεύθυνσης στις κρατικές αρχές, ενίοτε μπαίνει ως όριο το κριτήριο της αποτελεσματικότητας («δυσνητικά αποτελεσματική, αλλά σπάνια στη πραγματικότητα»)
- Ένα ακόμα –μειοψηφικό- όριο που χαράσσεται στα αριστερά **σχετίζεται με τον φορέα και τη προέλευση του** («προβοκάτορες»)
- Στα δεξιά, σημειώνεται **ένα μικρό σχίσμα**, καθώς κάποιοι θέτουν το κριτήριο της απεύθυνσης στις κρατικές αρχές, χαρακτηρίζοντας έτσι τη πράξη πολιτική, ενώ άλλοι θέτουν ως όριο τον βαθμό απόστασης από τη θεσμική πολιτική και τους νόμους, χαρακτηρίζοντας τη δράση ως «παρεκτροπή» της κανονικής πολιτικής διαδικασίας.

3.7 Σημεία γύρω από την οριοθέτηση του πολιτικού

Λίστα εταιρειών που επενδύουν στο Ισραήλ

- Μπαίνει πολύ emphaticά το **κριτήριο της αποτελεσματικότητας**: «*οι εταιρείες νοιάζονται για το κέρδος, το μποϋκοτάζ χτυπάει το κέρδος, άρα είναι αποτελεσματική πρακτική, και άρα πολιτική*»
- Η νεολαία στα δεξιά αποπολιτικοποιεί πιο εύκολα τέτοια εργαλεία, καθώς δεν εντάσσονται στον δικό της ορισμό της «κανονικής πολιτικής» (κόμματα, θεσμοί, εκλογές)

Βίαιες συγκρούσεις

- Στα αριστερά, αν και θεωρείται σε μεγάλο βαθμό πολιτική λόγω της απεύθυνσης στις κρατικές αρχές, ενίοτε μπαίνει ως όριο το κριτήριο της αποτελεσματικότητας («*δυσνητικά αποτελεσματική, αλλά σπάνια στη πραγματικότητα*»)
- Ένα ακόμα –μειοψηφικό– **όριο που χαράσσεται στα αριστερά σχετίζεται με τον φορέα και τη προέλευση του** («*προβοκάτορες*»)
- Στα δεξιά, σημειώνεται ένα μικρό σχίσμα, καθώς κάποιοι θέτουν το κριτήριο της απεύθυνσης στις κρατικές αρχές, χαρακτηρίζοντας έτσι τη πράξη πολιτική, ενώ άλλοι θέτουν ως όριο τον βαθμό απόστασης από τη θεσμική πολιτική και τους νόμους, χαρακτηρίζοντας τη δράση ως «*παρεκτροπή*» της κανονικής πολιτικής διαδικασίας, **αναδεικνύοντας έτσι τα όρια αποδοχής της σύγκρουσης ως νόμιμης πολιτικής μορφής.**

3.7 Σημεία γύρω από την οριοθέτηση του πολιτικού

Βιγκανισμός / διατροφικές επιλογές

Το πιο ενδιαφέρον πεδίο αμφιθυμίας, καθώς **χαράσσονται μία σειρά από διαφορετικές οριοθετήσεις**, καθιστώντας τους όρους που οι ταυτότητες κατανάλωσης / σώματος / τρόπου ζωής είναι δυνητικά πολιτικές.

- Για κάποιους το κριτήριο εντοπίζεται στο **κατά πόσο είναι μία πρακτική ατομική ή συλλογική**
- Για άλλους το κριτήριο εντοπίζεται **στον στόχο**, δηλαδή το κατά πόσο γίνεται με σκοπό που σχετίζεται με τη βιομηχανία κρέατος ή αποκλειστικά για διατροφικούς λόγους

Έμφυλος καταμερισμός οικιακών εργασιών

- Η πλειοψηφία απαντά: «Ναι, είναι πολιτικό»
- Τα κριτήρια είναι: η θέση της γυναίκας στη κοινωνία, τα πρότυπα, το γεγονός ότι συνδέεται άμεσα με τον καταμερισμό στην αγορά εργασίας («*άρα με την οικονομία, άρα με τη πολιτική*»)
- Για τους νέους **στα δεξιά δεν είναι πολιτική, καθώς ο χώρος του σπιτιού/ζευγαριού παραμένει ιδιωτικός και ζήτημα διαπροσωπικής διευθέτησης, ενώ για τις νέες στα δεξιά είναι εν δυνάμει «κοινωνικό ζήτημα»**, αλλά όχι πολιτικό.

3.7 Σημεία γύρω από την οριοθέτηση του πολιτικού

Πολιτικά βιβλία, βιβλιοπαρουσιάσεις, περιοδικά

Εδώ εμφανίζεται σε όλες τις ομάδες σχεδόν καθολική αναγνώριση ότι συνιστούν πολιτικές πρακτικές, έστω και με την υποσημείωση πως είναι «έμμεσα πολιτικές».

- Η συναίνεση εντοπίζεται στο επιχείρημα ότι **η παραγωγή και διάδοση γνώσης και άποψης για τον κόσμο είναι ένα πολιτικό πεδίο.**

Πολιτιστικά φεστιβάλ

- Για ένα κομμάτι της αριστερής νεολαίας, το φεστιβάλ είναι φυσικός χώρος πολιτικοποίησης, συλλογικότητας, πολιτιστικής ταυτότητας. **Βασικό κριτήριο αποτελεί ο φορέας:** ποιος το κάνει και τι σχέση έχει με την πολιτική
- Για μέρος της δεξιάς νεολαίας, παραμένει **περισσότερο χώρος ψυχαγωγίας** εκτός στενού πολιτικού.

Πολιτικό post στο Facebook

- Για τη πλειοψηφία στα αριστερά αποτελεί πολιτική είτε με το κριτήριο της μάχης των ιδεών, **είτε με το κριτήριο της απεύθυνσης σε ένα «μαζικό κοινό», και άρα της δυναμικής επίδρασης.**
- Στα δεξιά υπάρχει διχογνωμία, με κάποιους να το βλέπουν ως δημόσια τοποθέτηση, ενώ άλλους θέτουν ένα όριο μεταξύ «πραγματικής» πολιτικής συμμετοχής και απλής έκφρασης σκέψεων και συναισθημάτων.

3.8 Το πανόραμα των βασικών κριτηρίων

Συλλογικότητα & μαζικότητα

- Καθαρά ατομική πράξη ισούται με lifestyle
- Αν γίνεται στα πλαίσια μίας ευρύτερης κίνησης –ακόμα και αν είναι ατομική πράξη- είναι πολιτική

Συνειδητή πρόθεση / ιδεολογικό πλαίσιο

- Αν υπάρχει «πρόθεση» συστημικής αλλαγής ή συνειδητή ιδεολογική στάση → πολιτικό

Σχέση με κράτος και θεσμούς

- Η απεύθυνση στο κράτος, ακόμα και συγκρουσιακά, είναι πολιτική
- Καθημερινές πρακτικές χωρίς εμφανή σύνδεση με θεσμούς → χρειάζονται θεωρητικοποίηση για να αναγνωριστούν ως πολιτικές (κυρίως στα αριστερά)

Μαζικό πεδίο

- Αν μία πράξη απευθύνεται σε μαζικό ακροατήριο, έχει εν δυνάμει πιθανότητες να προκαλέσει αλλαγή, άρα είναι πολιτική

Κάλυψη κρατικών κενών

- Αν μία δράση (π.χ. αλληλεγγύη σε ευπαθείς ομάδες) καλύπτει υποχρεώσεις που καταλογίζονται στο κράτος, τότε είναι πολιτική

Υλικό αποτέλεσμα vs συμβολική διάσταση

- Αν μια δράση έχει πιθανότητες να είναι επιτυχημένη, κρίνεται πιο εύκολα ως πολιτική

3.9 Bonus Info

Μεταξύ των νέων έως 34 ετών....

- Η συμμετοχή σε σωματεία είναι χαμηλή και περιστασιακή (το 74% δεν συμμετέχει ποτέ ή το κάνει σπάνια) και αφορά κυρίως αριστερόστροφους νέους/ες
- Το 35% θεωρεί ότι η διαχείριση της σχέσης μεταξύ εργοδότη και εργαζόμενου είναι κάτι που σχετίζεται με την Πολιτική, ενώ η πλειονότητα διαφωνεί
- Το 47% διατηρεί την αντίληψη ότι τα όσα συμβαίνουν σε ένα σπίτι και αφορούν τη σχέση γονέων και παιδιών είναι ζήτημα «οικογενειακό» και όχι «κοινωνικό» ή «πολιτικό».
- Οι θεσμοί που χαίρουν της χαμηλότερης εμπιστοσύνης είναι τα πολιτικά κόμματα, τα ΜΜΕ, το κοινοβούλιο και οι τράπεζες
- Το 42% αισθάνεται ότι τα πολιτικά κόμματα δεν μπορούν να καταλάβουν τις ανάγκες του

Ευρήματα Ποσοτικής Έρευνας (Prorata, 2024)

Κουλτούρα και Κοινωνικές Οριοθετήσεις

4

4.1 Τι ζητούν οι νέοι από ένα προοδευτικό ινστιτούτο;

Αφού οι ερωτώμενοι/ες εκτέθηκαν στον ορισμό του ινστιτούτου παραγωγής ιδεών και σε ενδεικτικά σχετικά έργα, τους ζητήθηκε να περιγράψουν ποια ζητήματα είναι κρίσιμο να συζητηθούν από έναν προοδευτικό χώρο παραγωγής ιδεών και πολιτικής.

Έτσι, δίνεται η ευκαιρία να διακριθεί καθαρά τι ταξινομούν οι ερωτώμενοι/ες ως «άξιο συζήτησης», και άρα τι φαντάζονται ότι οφείλει να κάνει ένα προοδευτικό ινστιτούτο: να σταθεί πάνω στις μεγάλες ρωγμές της συγκυρίας (πόλεμος, άνοδος ακροδεξιάς, κλιματική/οικολογική κρίση) και ταυτόχρονα πάνω από τα «μικρά» που συνθέτουν το βίωμα της νεανικής ζωής (ανισότητες, ψυχική υγεία, στέγη, ποιότητα ζωής).

Ταξινόμηση των θεμάτων σε κατηγορίες

Αριθμός	Κατηγορία
1	Ανισότητες, δικαιώματα, δημοκρατία
2	Πόλεμος, γεωπολιτική, άνοδος ακροδεξιάς
3	Μεταναστευτικό / προσφυγικό / ρατσισμός
4	Πόλη, κλίμα, περιβάλλον
5	Νεολαία, συμμετοχή, στέγη, ποιότητα ζωής
6	Πολιτισμός, τέχνη, στερεότυπα, αξίες
7	Τεχνολογία, AI, νέες τεχνολογίες

4.2 Προτάσεις ανά θεματική

Ανισότητες, δικαιώματα, δημοκρατία

- Κοινωνικές και διαγενεακές ανισότητες
- Δημογραφικό και γήρανση πληθυσμού
- Δημοκρατικά δικαιώματα και καταστολή
- Αυταρχισμός στην εργασία
- Σύνταγμα και συνταγματισμός
- Διαφθορά

Συνολικά, φαίνεται μια διπλή ανησυχία:

- υλικές/κοινωνικές ανισότητες (εισόδημα, γενιές, περιφέρεια)
- κρίση θεσμών/δημοκρατίας/κράτους δικαίου

Πόλεμος, γεωπολιτική, άνοδος ακροδεξιάς

- Πόλεμος (πολύ μαζικό)
- Άνοδος/επέλαση ακροδεξιάς στην Ευρώπη
- Δημοκρατικά δικαιώματα και καταστολή
- Άμυνα & εξωτερική πολιτική

Ο πόλεμος εμφανίζεται ως υπαρξιακό πολιτικό ζήτημα που θέλει ανάλυση:

- τι σημαίνει για τη νεολαία;
- πώς «διαβάζεται» από μία προοδευτική σκοπιά;

Μεταναστευτικό / προσφυγικό / ρατσισμός

- Προσφυγικό και Pushbacks (πολύ μαζικό)
- Ρατσισμός

Το μεταναστευτικό-προσφυγικό αναδύεται ως σταθερή προοδευτική θεματική, σε σύνδεση με δικαιώματα, πόλεμο, άνοδο ακροδεξιάς

4.2 Προτάσεις ανά θεματική

Πόλη, κλίμα, περιβάλλον

- Βιώσιμες μεταφορές / συγκοινωνίες / βιώσιμες πόλεις
- Κλιματική αλλαγή και προοδευτική πολιτική

Τεχνολογία, AI, νέες τεχνολογίες

- Ανθρωπιστικές επιστήμες και AI
- Νέες τεχνολογίες & πόλεμος

Υπάρχει προσδοκία για μία κριτική, προοδευτική ανάλυση της τεχνολογίας και των μετασχηματισμών που επιφέρει

Νεολαία, συμμετοχή, στέγη, ποιότητα ζωής

- Συμμετοχή / πολιτικοποίηση νεολαίας
- «Γιατί να γυρίσει κάποιος στην Ελλάδα;» (brain drain, προοπτική)
- Ψυχική υγεία
- Εξαρτήσεις
- Στεγαστικό ζήτημα
- Επισφάλεια στη νεολαία

Φαίνεται ότι ένα προοδευτικό ινστιτούτο δεν νοείται μόνο ως χώρος συζήτησης «μεγάλων θεμάτων» αλλά και ως χώρος που πιάνει την καθημερινή εμπειρία της νεολαίας

Πολιτισμός, τέχνη, στερεότυπα, αξίες

- Τέχνη και δημοκρατία
- Νέα ρεύματα στη τέχνη και πολιτική

Στα Δεξιά

Υπάρχει ένα **οριζόντιο ως προς τις ιδεολογικές διαφορές υπόστρωμα ανησυχίας** γύρω από τη δημοκρατική ποιότητα, τη διαφθορά, τη βιωσιμότητα της ζωής στην Ελλάδα (στέγη, εργασία) και τον πόλεμο

4.2 Ζούμε κάτω από τον ίδιο ουρανό; Νέοι, Κουλτούρα, Κοινωνικές Αποστάσεις

Μέσα από τα προηγούμενα κεφάλαια φάνηκε πως, σε μεγάλο βαθμό, η εμπειρία της νεότητας στη σημερινή Ελλάδα έχει κοινά χαρακτηριστικά, ακόμα και αν οι ιδεολογικές διαφορές δημιουργούν διακριτές αποχρώσεις και επιτονισμούς.

Για να διερευνηθεί σε ακόμα μεγαλύτερο βάθος το κατά πόσο οι νέοι διαφορετικών ιδεολογικών χαρακτηριστικών αισθάνονται ότι «ζουν κάτω από τον ίδιο ουρανό» ή όχι, επιστρατεύτηκε ένα σετ ερωτήσεων με σκοπό τη διερεύνηση των «συμβολικών οριοθετήσεων», δηλαδή του κατά πόσο οι ιδεολογικοπολιτικές διαφορές οδηγούν σε άλλους τρόπους ζωής και, κατ' επέκταση, σε κοινωνικές αποστάσεις μεταξύ διαφορετικών μερίδων της νεολαίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν σε τρεις ερωτήσεις:

Σε γενικές γραμμές, θα λέγατε ότι έχετε ένα κοινό τρόπο ζωής με τα περισσότερα άτομα της ηλικίας σας;

Αν σκεφτείτε ανθρώπους που «δεν είναι του κύκλου σας», τι εικόνες σας έρχονται στο μυαλό;

Πιστεύετε ότι φαίνεται η διαφορά μεταξύ νέων στα αριστερά και στα δεξιά μέσα από τα γούστα, το στυλ, τα ενδιαφέροντα;

4.3 «Έχω κοινό τρόπο ζωής με τους συνομηλίκους μου;»

Μοτίβο 1: «Φαινομενικά ναι – στο βάθος όμως όχι»

Πολλές/οί, ιδιαίτερα στα αριστερά αλλά και στα δεξιά, απαντούν με μια μορφή «ναι μεν, αλλά...»

- «έχουμε κοινό τρόπο ζωής στα οικονομικά, αλλά στη διασκέδαση και στην επιθυμία να γίνει καλύτερος διαφέρω από πολλούς γύρω μου»
- «φαινομενικά μοιάζει ο τρόπος ζωής μας, αλλά στο μυαλό μου θεωρώ ότι είμαι πολύ διαφορετική, αφού δεν είμαι στη φάση για οικογένειες, γάμους, παιδιά»
- «αυτομάτως θα έλεγα ναι, λόγω του ότι είμαστε στην ίδια κοινωνία, αλλά όσο το σκέφτομαι μάλλον τείνω στο όχι»

Αναγνωρίζεται μια κοινή γενεακή εμπειρία, διαμορφωμένη κυρίως από τους υλικούς όρους (εισόδημα, ακρίβεια), αλλά συγκροτείται ένας εσωτερικός διαχωρισμός:

- «εμείς σκεφτόμαστε κάπως διαφορετικά, έχουμε άλλες προτεραιότητες, άλλη «δίψα» να καταλάβουμε πράγματα»

Μέσα από αυτό το πλαίσιο μικρές πολιτισμικές διαφορές υπερ-επενδύονται, στηρίζοντας μια αίσθηση διακριτής ταυτότητας

4.3 «Έχω κοινό τρόπο ζωής με τους συνομηλικούς μου;»

Μοτίβο 2: «Όχι, είμαι αρκετά διαφορετικός/ή»

Μικρότερη μερίδα ερωτώμενων εκφράζει έναν πιο καθαρό διαχωρισμό

- «διαβάζω πιο πολύ από τους περισσότερους»
- «διαφέρω στις ασχολίες μου, διαβάζω πολιτική και φιλοσοφία, δεν έχω tiktok, ούτε παρακολουθώ Showbiz»
- «Σε αντίθεση με τους περισσότερους, δεν βλέπω αθλητικά, και μου αρέσουν κάποιες ιδιαίτερες τέχνες»

Σε αυτή την περίπτωση, η **διάκριση ορίζεται κυρίως πολιτισμικά και συμβολικά**: τι βλέπει / δεν βλέπει κανείς (TikTok, showbiz, αθλητικά), αν ακολουθεί «πεπατημένες» ή όχι επιλογές ζωής, τι πολιτισμικά προϊόντα καταναλώνει και πόσο υψηλή ή χαμηλή κρίνεται η ποιότητα τους.

Μοτίβο 3: «Ναι, λίγο-πολύ ίδιοι είμαστε»

Μια πολύ μικρή μερίδα δεν αισθάνεται πως διαφέρει ουσιωδώς

- «γενικώς θα έλεγα ότι αισθάνομαι πολύ κοντά στη γενιά μου»

Σε γενικές γραμμές, υπάρχει μια αίσθηση γενεακής ομοιομορφίας (κυρίως σε σχέση με την οικονομική συνθήκη), αλλά οι περισσότεροι/ες νιώθουν την ανάγκη να δηλώσουν ότι ανήκουν σε ένα «ποιοτικό υποσύνολο»: πιο συνειδητοποιημένοι, πιο ενσυναισθητικοί, πιο καλλιεργημένοι, με άλλα ενδιαφέροντα.

Κυρίως άτομα
με υψηλότερο
επίπεδο
σπουδών

4.4 Ποιοι είναι «οι άλλοι»; Οι συμβολικές αποστάσεις

Ηθικά και συναισθηματικά όρια: ενσυναίσθηση vs κυνισμός

Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων, τόσο στα αριστερά όσο και στα δεξιά, περιγράφουν «τους άλλους» μέσα από ηθικά φορτισμένους χαρακτηρισμούς:

- «επιφανειακοί, επιδειξίες»
- «όσοι πατάνε επί πτωμάτων»
- «όσοι δεν ενδιαφέρονται για το κοινωνικό σύνολο»
- «όσοι είναι κακομαθημένοι, εκτός πραγματικότητας»

Ο βασικός άξονας διαχωρισμού που προβάλλεται δεν είναι πολιτικός με τη στενή έννοια, αλλά βασίζεται σε ηθικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά, που συχνά όμως «δείχνουν» έμμεσα το αντίπαλο πολιτικό στρατόπεδο :

- Εμείς: *ενσυναίσθηση, σεβασμός, διάθεση για διάλογο, φροντίδα για σύνολο*
- Οι άλλοι: *εγωκεντρικοί, άδικοι, κυνικοί, χωρίς σεβασμό*

4.4 Ποιοι είναι «οι άλλοι»; Οι συμβολικές αποστάσεις

Πολιτικά-ιδεολογικά όρια: ρατσισμός, ακροδεξιά, θρησκεία

Σε αρκετούς/ες στα αριστερά, «οι άλλοι» ορίζονται ξεκάθαρα πολιτικά:

- «όλοι όσοι είναι ακροδεξιόι»
- «ομοφοβικοί ή με συντηρητικές απόψεις»
- «ρατσιστές, άτομα δίχως ενσυναίσθηση»
- «όσοι έχουν έντονη σχέση με τη θρησκεία»

Στα δεξιά, τα πολιτικά όρια είναι πιο χαλαρά, και η οριοθέτηση γίνεται κυρίως με ηθικά ή πολιτισμικά κριτήρια στο ζήτημα της αξιοκρατίας, της «σοβαρότητας», του μέτρου:

- «άτομα που τους αρέσει υπερβολικά το χρήμα, όσοι μιλάνε μονίμως για αθλητικά»
- Δεν θα ήθελα να συναναστρέφομαι με όσους χρησιμοποιούν μέσα αντί για το σπαθί τους»

Χωρίς ωστόσο να λείπουν και τα πολιτικά όρια:

- Δεν θα ήθελα να συναναστρέφομαι με κάποιον που διαφέρουμε εντελώς ιδεολογικά»

4.4 Ποιοι είναι «οι άλλοι»; Οι συμβολικές αποστάσεις

Lifestyle / γούστο / κουλτούρα

Τόσο στα αριστερά όσο και στα δεξιά, ο «άλλος» περιγράφεται και ως πολιτισμικά διαφορετικός

- «όσοι πίνουν τσάι με matcha σε απρόσωπα μαγαζιά στο Παγκράτι ή γενικώς άτομα που διαφέρουμε πολύ στη διασκέδαση και στα ρούχα»
- «δεν θέλω να τους συναναστρέφομαι πολύ αν έχουμε τελείως διαφορετικό τρόπο διασκέδασης ή δεν έχουν δίψα για γνώση και νέα ερεθίσματα»
- «δεν θέλω να μιλάνε για αθλητικά μόνο»

Συνήθως αποφεύγεται η αναφορά στις ιδεολογία, αλλά στη συνέχεια υπονοείται ότι οι πολιτισμικές διαφορές κρύβουν έως ένα βαθμό από πίσω πολιτικές διαφορές, κάνοντας συχνά λόγο για «τελείως διαφορετική αντίληψη της πραγματικότητας».

4.5 Φαίνεται η διαφορά Αριστερά–Δεξιά στην κουλτούρα;

Στα αριστερά: «Ναι, αλλά έχει ρευστοποιηθεί, έχει γίνει χυλός»

- «αν κοιτάξεις προσεκτικά φαίνεται ποιος είναι τι, αλλά έχει μειωθεί»
- «παλαιότερα ήταν ξεκάθαρα, τώρα όχι τόσο»
- «με τα χρόνια χάνονται και αλλοιώνονται»
- «τα άκρα φαίνονται, αλλά οι διαφορές χάνονται, ειδικά σε γειτονιές που τα μαγαζιά εξευγενίζονται»
- «έχει γίνει χυλός η κατάσταση, δεν υπάρχει αντιπαραθετικό μοντέλο ζωής»

Νοσταλγία για μια παλαιότερη καθαρότητα

- «παλιά στα Εξάρχεια καταλάβαινες»

Αίσθηση ρευστοποίησης

- «σήμερα μπορεί να ψηφίζουν Νέα Δημοκρατία, αύριο Αριστερά»

Πίστη ότι στο βάθος, οι διαφορές φαίνονται

- «σε μια απλή συζήτηση φαίνονται»
- «υπάρχει κουλτούρα ζωής που συνάδει με την ιδεολογία τους»
- «με τον ένα ή τον άλλο τρόπο φαίνεται»

Για τους νέους/ες στα αριστερά, οι επιφανειακοί δείκτες (στυλ, μουσική, γειτονιές) έχουν ομογενοποιηθεί, αλλά διατηρείται η πεποίθηση ότι στο βάθος (αξίες, προτεραιότητες, τρόπος που μιλάς για τους άλλους) η διαφορά είναι εκεί. **Αντίθετα, στα δεξιά οι διαφορές θεωρούνται κατά βάση ήπιες πλέον και η έμφαση δίνεται σε όσα χαρακτηρίζονται «ατομικές αξίες»**

4.6 Τι μας δείχνουν όλα αυτά;

Γενεακή ομοιομορφία στην επιφάνεια, βαθιές ηθικο-πολιτικές τομές από κάτω

- Από τη μια, σχεδόν όλοι/ες αναγνωρίζουν ότι οι νέοι/ες μοιάζουν στις υλικές συνθήκες ζωής, τους χώρους συνεύρεσης, έως ένα βαθμό στο στυλ.
- Από την άλλη, συνεχίζουν να σχηματίζονται ισχυρές διαχωριστικές γραμμές, οι οποίες συχνά έχουν λανθάνον πολιτικό περιεχόμενο, αλλά επενδύονται κατά βάση ηθικά και πολιτισμικά.

Η διάκριση Αριστερά-Δεξιά μεταφέρεται από το στυλ στις αξίες

- Σύμφωνα με τους ερωτώμενους, παλιά οι πολιτικοί διαχωρισμοί ήταν εμφανείς στο ντύσιμο, τη γειτονιά διασκέδασης, τα μαγαζιά, τον τρόπο ζωής συνολικά.
- Τώρα, υπάρχει συναίνεση ότι «όσα φαίνονται στο μάτι» έχουν ομογενοποιηθεί και οι διαχωριστικές γραμμές στη πολιτισμική κατανάλωση έχουν θολώσει σε σημαντικό βαθμό. Η διάκριση μεταφέρεται στο λεκτικό επίπεδο, στις ιδέες, στο σύστημα αξιών και στάσεων.

Οι νέοι/ες στα αριστερά προσπαθούν να κρατήσουν ζωντανή τη διάκριση, στα δεξιά αποδέχονται τη ρευστότητα

- Στα αριστερά, υπάρχει έντονη επιμονή πως μπορεί κανείς να διακρίνει έναν συνολικό τρόπο ζωής.
- Στα δεξιά, οι διαφορές ανάγονται κυρίως σε επιμέρους ηθικές αξίες και γούστα, θεωρώντας τις πολύ εμφανείς πολιτισμικές διαφορές παρελθόν.

4.7 Bonus Info

Μεταξύ των νέων έως 34 ετών....

- Το 28% θεωρεί ότι η διάκριση μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς δεν έχει ιδιαίτερο νόημα στις μέρες μας
- Το 37% ενημερώνεται σπάνια ή ποτέ από την τηλεόραση για τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και τον κόσμο
- Το 77% ενημερώνεται σπάνια ή ποτέ από τις εφημερίδες για τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και τον κόσμο
- Το 74% ενημερώνεται για τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και τον κόσμο συνήθως ή πάντα γκουγκλάροντας - μπαίνοντας απευθείας σε κάποιο ειδησεογραφικό site ή σκρολάροντας στα social media

Ευρήματα Ποσοτικής Έρευνας (Prorata, 2025)

Νέοι/ες και Αριστερά

5

5.1 Τι περιμένει η νέα γενιά του «αριστερού ημισφαιρίου»;

- Απαντώντας σε άμεσες ερωτήσεις γύρω από την αριστερά και τις τρέχουσες εκδοχές πολιτικής της έκφρασης, οι αριστερόστροφοι/ες νέοι/ες κοινοποίησαν το αίσθημα απογοήτευσης που νιώθουν.
- Η κυρίαρχη αίσθηση είναι ότι οι πολιτικοί χώροι που εντάσσονται στο φάσμα της αριστεράς αδυνατούν να μεταφράσουν την ιδιαίτερη εμπειρία μιας γενιάς σε συλλογικό σχέδιο ζωής.

Πέρα από τις επιμέρους ιδεολογικές, πολιτικές ή οργανωτικές ανεπάρκειες που μπορεί να καταλογιστούν, η σύνθεση του συνόλου των ευρημάτων αποκαλύπτει έναν πλούτο αντιλήψεων και προσδοκιών γύρω από το τι «πρέπει να είναι η Αριστερά»:

Οι τρεις διαστάσεις της αριστερής πολιτικής

1

Τα καθημερινά

Το πλήθος των δυσκολιών που επηρεάζουν την day to day εμπειρία

- Ακρίβεια
- Στεγαστική κρίση
- Ανεργία
- Μισθοί

2

Τα αποσιωπημένα

Ζητήματα που συχνά απωθούνται από τη δημόσια σφαίρα, αλλά αναζητείται ριζικά διαφορετική προσέγγιση από την αριστερά

- Εξαρτήσεις
- Μοναξιά/Κοινωνική απομόνωση
- Ψυχική υγεία
- Έμφυλες σχέσεις και καθημερινότητα
- Έλλειψη χρόνου

3

Τα «μεγάλα»

Απαντήσεις «από τα αριστερά» στις μεγάλες προκλήσεις της εποχής

- Πόλεμος
- Άνοδος ακροδεξιάς
- Τεχνητή νοημοσύνη
- Προσφυγικό και δικαιώματα
- Δημοκρατικές ελευθερίες

5.2 Όλα είναι πολιτική, αλλά χρειάζεται επιμονή στις κινηματικές πρακτικές

Διευρυμένη αντίληψη του πολιτικού

- Βασικό χαρακτηριστικό των αριστερόστροφων νέων ήταν οι επεκτατικοί/ολιστικοί ορισμοί της πολιτικής.
- Υπό μία έννοια, η τάση που κυριάρχησε σε αριστερόστροφους/ες νέους/ες ήταν η υπαγωγή μεγάλων κομματιών της κοινωνικής σφαίρας στη σφαίρα του πολιτικού.
- Αυτή η διεύρυνση του πολιτικού δημιουργεί προσδοκίες σε σχέση με το «που» και το «πως» μίας αριστερής πολιτικής.

Τα πεδία μιας διευρυμένης πολιτικής

- Ζητείται από την Αριστερά να αναγνωρίσει τις διαχυμένες μορφές πολιτικής που ήδη ασκούνται: στις σχέσεις, στο σώμα, στην κατανάλωση, στο σπίτι, στην πόλη, στα συναισθήματα
- Δίπλα στα βασικά υλικά ζητήματα της καθημερινότητας και στα μεγάλα οικονομικά και γεωπολιτικά ζητήματα, αναδύεται εμφατικά ένας ενδιαμέσος πόλος: τα **απωθημένα ζητήματα**.
- Αυτό συνδέεται με **το αίτημα μίας νέας πολιτικοποίησης του κοινωνικού**, βασισμένη σε αρχές ριζικά ανταγωνιστικές από τις υπάρχουσες.

Τα ρεπερτόρια μιας διευρυμένης πολιτικής

- Η πολιτικοποίηση του κοινωνικού επιδιώκει να επανανοηματοδοτήσει φαινομενικά ατομικά βιώματα.
- **Αν όμως όλα μπορούν να είναι πολιτική, αυτό δεν σημαίνει ότι όλα μπορούν να είναι και πολιτική δράση.**
- Για τους ερωτώμενους, **υπάρχουν ακόμα αυστηρά κριτήρια γύρω από τα ρεπερτόρια πολιτικών δράσεων, τα οποία πριμοδοτούν εμφατικά τις τυπικές κινηματικές μορφές δράσης, οι οποίες θεωρούνται ακόμα αποτελεσματικές.**

5.3 Μία δικτύωση πολιτικών πρακτικών και πεδίων

Συνολικά, δεν γίνεται λόγος για μία άναρχη, άνευ όρων επέκταση του πεδίου του πολιτικού. Οι προσδοκίες των νέων σχετικά με την αριστερή πολιτική παίρνουν πιο πολύ το σχήμα ενός ευρύτερου δικτύου πεδίων και πρακτικών:

- Υπάρχουν διαφορετικές σφαίρες του πολιτικού, καμία εκ των οποίων δεν είναι αμελητέες: η θεσμική πολιτική, τα κινήματα, η μάχη των ιδεών, η δημόσια σφαίρα, η κουλτούρα.
- Η πολιτική δηλαδή μπορεί να περνά από το καθημερινά βιώματα, να καλύπτει συλλογικά κρατικά κενά, να εκφράζεται μέσα από βιβλία και φεστιβάλ, και μία εκδοχή της να καταλήγει στη Βουλή.
- Κάθε μία από τις σφαίρες οφείλει να λειτουργεί με σχετική αυτονομία, με τις δικές της πρακτικές, αλλά το νήμα που της ενώνει εντοπίζεται στη τροπικότητα: **αριστερή πολιτική σημαίνει ριζικά διακριτός λόγος και πράξεις σε όλα τα παραπάνω πεδία.**

5.4 Αν όλα μοιάζουν ίδια, πως ξεχωρίζει η Αριστερά;

Το άγχος της ρευστοποίησης

- Οι αριστερόστροφους νέοι βιώνουν με σχετικό άγχος τη διαδικασία αποστοίχισης των πολιτικών ταυτοτήτων από τις πολιτισμικές επιλογές, τον τρόπο διασκέδασης, την εμφάνιση, τα γούστα και την κατανάλωση.
- Αυτό το άγχος εντείνει μία ευρύτερη ανησυχία, σύμφωνα με την οποία **δεν ρευστοποιούνται μόνο οι πολιτισμικές ταυτότητες, αλλά και οι πολιτικές**, τόσο **σε ατομικό επίπεδο** («κάποιος ψηφίζει αριστερά σήμερα, δεξιά του χρόνου») όσο και **σε επίπεδο κομματικού ανταγωνισμού** («όλα τα κόμματα ίδια είναι πλέον»).

Επιμονή στις αξίες

- Παρόλα αυτά, το άγχος της πολιτισμικής ρευστοποίησης δεν συνεπάγεται θέληση για επιστροφή σε μία περίοδο ισχυρού πολιτισμικού διαχωρισμού Αριστεράς-Δεξιάς, αλλά μετατοπίζεται στην επιμονή ότι είναι το αξιακό πλαίσιο και ο ευρύτερος τρόπος ζωής που διατηρεί τη διάκριση ενεργή.
- Με άλλα λόγια, το βασικό ζήτημα είναι η σταθερότητα των αξιών, η συνοχή λόγου και πράξης και η επιμονή στη φροντίδα του διπλανού τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο αυτά που εγγυόνται τη διατήρηση της αριστερής ταυτότητας.
- Σε πολιτισμικό επίπεδο, η αναγωγή πρακτικών όπως τα πολιτιστικά φεστιβάλ και η ευρύτερη μάχη των ιδεών σε αδιαμφισβήτητα πεδία πολιτικής φανερώνει την ανάγκη να υπάρχει ένα διακριτό πολιτισμικό χνάρι της αριστεράς ως ενισχυτικό του αξιακού πλαισίου

Συμπεράσματα

6

- Η νεανική ζωή στην Ελλάδα τείνει να πάρει τη μορφή μιας διαρκούς διαχείρισης της ακρίβειας, της αβέβαιης εργασίας και της αναβληθείσας ανεξαρτητοποίησης
- Η διαδρομή σπουδές → εργασία → δικό μου σπίτι → οικογένεια/δική μου ζωή δεν είναι γραμμική, αλλά γεμάτη εμπόδια και καθυστερήσεις, γεγονός που δημιουργεί την αίσθηση μίας «μπλοκαρισμένης» μετάβασης σε όλα όσα συνιστούν την ιδέα της ενήλικης ζωής.
- Η επισφάλεια, η κακή ποιότητα εργασίας, το κόστος ζωής και η στεγαστική κρίση «επιταχύνουν» την υποκειμενική ωρίμανση της νεολαίας, ενώ «φρενάρουν» την κοινωνική ενηλικίωση, προκαλώντας μεγάλα επίπεδα άγχους
- Υλικά, η γενιά των γονιών αναπαρίσταται ως γενιά σταθερότητας και προοπτικής, ενώ αξιακά και κοινωνικά η σημερινή γενιά αυτοτοποθετείται ως πιο προοδευτική, πιο «ανοιχτή», πιο συνειδητοποιημένη
- Σε επίπεδο βιωμένης εμπειρίας, ο οικονομικός και εργασιακός πυρήνας είναι κοινός τόσο σε νέους/ες στα αριστερά όσο και στα δεξιά, δημιουργώντας μία κοινή γενεακή εμπειρία υποβάθμισης. Ιδίως στα δεξιά, δεν αναφέρονται ως προβλήματα τα ζητήματα μίας «παραδοσιακής δεξιάς ατζέντας», αλλά είναι ίδια με τα ζητήματα που θέτουν οι νέοι/ες στα αριστερά.

- Η νεανική ζωή στην Ελλάδα τείνει να πάρει τη μορφή μιας διαρκούς διαχείρισης της ακρίβειας, της αβέβαιης εργασίας και της αναβληθείσας ανεξαρτητοποίησης
- Η ζωή στην Ελλάδα βιώνεται ως μία ζωή που δεν μπορεί να εγγυηθεί την ανεξαρτητοποίηση, με τη χώρα να αναπαρίσταται ως μία «συναισθηματική κοινότητα» που βρίσκεται σε συνθήκες ισχυρής ανασφάλειας.
- Η ζωή στην Ευρώπη αναπαρίσταται ως ένα χώρος εν δυνάμει ευκαιριών, αλλά απόμακρος. Λογίζεται ως επιλογή με συναισθηματικό κόστος, αλλά και με κοινωνικούς και πολιτικούς κινδύνους από την άνοδο του ρατσισμού και της στρατιωτικοποίησης.
- Παρά την ανασφάλεια, η πλειοψηφία δηλώνει πως θα προσπαθήσει μέχρι τέλους «να στήσει μια ζωή» στην Ελλάδα, με την Ευρώπη να θεωρείται κυρίως επιλογή έκτακτης ανάγκης.
- Στην απομάγευση σχετικά με τη ζωή στην Ευρώπη έχουν συμβάλει οι τρέχουσες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, καθώς και η μεγαλύτερη επαφή με νέους της γενιάς που μετανάστευσε μαζικά στα χρόνια της κρίσης.
- Ερωτώμενοι για τη προοπτική ζωής στην Ευρώπη, οι συμμετέχοντες δεν αναφέρουν στο ελάχιστο θέματα όπως οι νέες γνωριμίες, οι εμπειρίες ζωής, τα ταξίδια και οι πειραματισμοί, δείγμα της επικράτησης ενός ισχυρού επιβιωτισμού.

- Σε σχέση με τις πηγές ενημέρωσης για τις πολιτικές εξελίξεις, τονίζεται ότι η ενημέρωση είναι πια σχεδόν εξ ορισμού ψηφιακή, με τα social και τα sites να συνθέτουν τη βασική υποδομή.
- Η τηλεόραση και το ραδιόφωνο δεν εξαφανίζονται, αλλά αποτελούν ένα συμπληρωματικό υπόβαθρο χωρίς μεγάλη σημασία.
- Υπάρχει εμφανής ανάγκη για ανεξάρτητη ή ξένη ενημέρωση, που συνδέεται με δυσπιστία προς την ελληνική μιντιακή σφαίρα
- Οι διαπροσωπικές συζητήσεις παραμένουν κρίσιμο φίλτρο νοήματος, ειδικά σε νέους/ες που δεν ενημερώνονται με υψηλή συχνότητα
- Η πολιτική ως πανταχού παρούσα διάσταση της ζωής, με τους κυρίαρχους ορισμούς να είναι ολιστικοί («όλα είναι πολιτική»)
- Οι νέοι/ες στα αριστερά ασπάζονται κυρίως ολιστικούς ορισμούς, σημειώνουν υψηλά επίπεδα αρνητικής συναισθηματικής φόρτισης σε σχέση με τη πολιτική και αναφέρουν ισχυρή παρουσία κινηματικών μορφών στο ρεπερτόριο συμμετοχής τους.
- Οι νέοι/ες στα δεξιά ασπάζονται πιο περιορισμένους και εργαλειακούς ορισμούς του πολιτικού, δεν εκφράζουν συναισθηματική φόρτιση και περιορίζονται σε θεσμικές οδούς συμμετοχής.

- Παρά το υψηλό επίπεδο ορισμών της πολιτικής ως «κάθε σφαίρα της ζωής», οι αυθόρμητες μορφές πολιτικής συμμετοχής που καταγράφονται είναι στη συντριπτικής τους πλειοψηφία προερχόμενες από κλασικά ρεπερτόρια, είτε αυτά είναι κινηματικά, είτε είναι θεσμικά.
- Για την νεολαία στα αριστερά, έχουμε ένα ευρύ, εκτεταμένο φαντασιακό του πολιτικού: φεστιβάλ, κατανάλωση, στάσεις ζωής, οικιακές σχέσεις, όλα μπορούν να θεωρηθούν πολιτικά. Ταυτόχρονα όμως, υπάρχει μόνιμη επερώτηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα κάθε δράσης.
- Για τη νεολαία στα δεξιά, η πολιτική παραμένει πιο κοντά στον θεσμικό ορισμό: κόμματα, κράτος, εκλογές, εκδηλώσεις, «μεγάλα» γεγονότα, ενώ υπάρχει λιγότερη διάθεση να επεκταθεί το πολιτικό στις ζώνες του ιδιωτικού και του προσωπικού
- Σε γενικές γραμμές, πέρα από τα τυπικά ρεπερτόρια πολιτικής δράσης, τόσο στα αριστερά όσο και στα δεξιά αναγνωρίζονται ως πολιτική σε μεγάλο βαθμό η παραγωγή ιδεών, οι συγκρουσιακές διεκδικήσεις και έως ένα βαθμό η συμμετοχή στη δημόσια συζήτηση μέσω των Social Media.
- Ε σχέση με τις θεματικές που θα ήθελαν να δουν στον δημόσιο διάλογο, αυτές σχετίζονται με έναν συνδυασμό μεταξύ των «μεγάλων » θεμάτων της εποχής και επεξεργασίες γύρω από τη καθημερινή βιωμένη εμπειρία: κρίση ανισοτήτων και δημοκρατίας, πόλεμος, ακροδεξιά, προσφυγικό, κλίμα, πόλη, στέγη, τοπική ανάπτυξη, ποιότητα ζωής, ψυχική υγεία, εξαρτήσεις, συμμετοχή, νέες τεχνολογίες, τέχνη

- Ως προς τις κοινωνικές αποστάσεις μεταξύ νέων στα αριστερά και στα δεξιά, αναγνωρίζεται πως υπάρχει μία φαινομενική ομοιομορφία, κάτω από την οποία βρίσκονται υπόγειες διαφοροποιήσεις. Οι οποίες συχνά επενδύονται ηθικά και πολιτισμικά, αναφέροντας μόνο έμμεσα τις πολιτικές ταυτότητες.
- Η πολιτισμική διάκριση ανάμεσα σε αριστερά και δεξιά δείχνει να «σβήνει», τουλάχιστον στο επίπεδο του γούστου, των πολιτισμικών αναφορών, της ένδυσης και του τρόπου διασκέδασης.
- Ιδιαίτερα για τους νέους στα δεξιά, οι διαφορές αυτές θεωρούνται ξεπερασμένες, ενώ για νέους/ες στα αριστερά εκφράζεται το άγχος ότι «όλα είναι χυλός», αλλά και η βεβαιότητα ότι «μία συζήτηση αρκεί για να καταλάβει κανείς ποιος είναι τι», επιμένοντας ότι οι πολιτικές διαφορές αντικατοπτρίζονται στο τρόπο ζωής, έστω και με πιο υπόγειο τρόπο

Παράρτημα

Εικόνες

efood delivery
efood

1,1★
175 χιλ. αξιολογήσεις

1 ΕΚ.+ Λήψεις

PEGI 3

Αξιολογήσεις και κριτικές →

1,1
175.166

ΚΟΥζίΝΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΑΟΡΑΤΗ ΠΟΛΗ

ΕΤΕΡΟΤΟΠΙΑ

στείλε μας μήνυμα ή κάλεσε στο 694 2830788

ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ 12:30 ΜΕ 17:00

ΣΥΛΛΕΓΟΥΜΕ | ΜΑΓΕΙΡΕΥΟΥΜΕ | ΔΙΑΝΕΜΟΥΜΕ

LIST OF BRANDS INVESTING IN ISRAEL

COCA-COLA, MCDONALD'S, BNP PARIBAS, CARREFOUR, AMAZON, WALT DISNEY, PUMA, AXA, LOUIS VUITTON, TEVA, BURGER KING, CIP, SODASTREAM, HP, DELL, Always, FANTA, AXE, DIOR, FERRIS, ORAL-B, ALWAYS, FANTA, AXE, DIOR, FERRIS, ORAL-B, ARNOLD, ABEL, NESTLE, LIFTON, GIVENCHY, BOSS, LENOR, INTEL, CLEARBLUE, 7UP, GARNER, CELINE, CHANEL, CERAVE, VOLVO, PERSIL, MAGGI, KAYAK, VITTEL, SPIRIT, LA ROCHE POSAY, PIZZA HUT, BANK OF AMERICA, KFC, CAT, FENTY, STARBUCKS, BP

Kyriakos Mitsotakis
Πρωθυπουργός της Ελληνικής Δημοκρατίας και Πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας

Σελίδα · Πολιτικός

info@kmitsotakis.gr

primeminister.gr

Φωτογραφίες Δείτε όλες τις φωτογραφίες

Kyriakos Mitsotakis
9 Νοεμβρίου στις 9:59 π.μ.

Μερικές εβδομάδες νιώθω ότι περνούν πιο γρήγορα από άλλες, σχεδόν δεν προλαβαίνεις να συνειδητοποιήσεις πόσα συνέβησαν. Αυτή η εβδομάδα τολμώ να πω πως είχε από όλα. Στιγμές υπερηφάνειας, αλλά και στιγμές που μας υπενθυμίζουν ότι η ευθύνη της διακυβέρνησης δεν είναι ποτέ εύκολη υπόθεση.

Οα ξεκινήσω θετικά. Πολλά επιώθηκαν και πολλά θα ειπωθούν για αυτό το ιστορικό διήμερο που χώρεσε μέσα σε 48 ώρες προσπάθειες ετών για να μετατρέψουμε... Δείτε περισσότερα

👍👏👏 Βασίλης Καραμαλέγκος και 5,9 χιλ. ακόμη 1,5 χιλ. σχόλια 263 κοινοποιήσεις

👍 Μου αρέσει! 🗨️ Σχόλιο 🔄 Κοινοποίηση

Εικόνες

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΛΟ ΩΣ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΙΡΗΝΗ
ΧΩΡΙΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

25^ο
ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
5/6/7 ΙΟΥΛΙΟΥ
ΠΑΡΚΟ ΓΟΥΔΗ

www.antiracistfestival.gr
Συντονιστικό Μεταναστευτικών & Αντιρατσιστικών Οργανώσεων

A yellow poster with black text and graphics. At the top, it reads 'ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΛΟ ΩΣ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ' and 'ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΙΡΗΝΗ ΧΩΡΙΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ'. Below this, there are three horizontal lines of barbed wire. To the right of the barbed wire, there are several black silhouettes of birds flying. At the bottom, it says '25ο ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ 5/6/7 ΙΟΥΛΙΟΥ ΠΑΡΚΟ ΓΟΥΔΗ' and provides a website and organizing body.

Εικόνες

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

«Η τέχνη και ο πολιτισμός υπό επιτήρηση: μορφές και μηχανισμοί χειραγώγησης στον 21ο αιώνα»

Ημερίδα Ινστιτούτου Νίκου Πουλαντζά για τον Πολιτισμό σε συνεργασία με το ΕΝΑ

Δημοτική Αγορά Κυψέλης
11 Νοεμβρίου 2025, 17:30

Έκθεση περιστατικών εικαστικής λογοκρισίας

1 Τι απειλεί την τέχνη σήμερα: Μορφές χειραγώγησης πέραν της λογοκρισίας

Γεωργία Ααλέ, Μίτσος Μπαλλής, Μάρθα Μπουζούρη, Δημήτρης Πλάντζος, Θούλη Μισραλογλου

Συντονιστής: Αντώνης Λιάκος

2 Η λογοκρισία στην τέχνη

Άκης Έβενις, Θανάσης Ζερπίτης, Νεφέλη Μαιστράλη, Πηνελόπη Πεταίνη, Πάρης Ρούσος, Δημήτρης Χριστόπουλος

Συντονίστρια: Μαριόνα Κατόλη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Editorial	7
Το παρελθόν ως πεδίο αντιπαράθεσης στην Τουρκία σήμερα: ανταγωνιστικές αφηγήσεις για την ιστορία και την ταυτότητα της χώρας.....	9
Ουκρανία και Βρετανική Αριστερά	23
Η Τουρκία και η εξωτερική πολιτική της, μετά τις εκλογές	30
Ο πόλεμος Ισπανικής και Καταλανικής Αριστεράς για τον πόλεμο στην Ουκρανία	38
Η Αριστερά στη Φινλανδία και η αίτηση ένταξης στο ΝΑΤΟ	47
Η πανδημία ως ευκαιρία κινητοποίησης της Δεξιάς στην Αργεντινή... ..	53
Οι Οικονομικές Κρίσεις ως Πόλεμοι	62
Η χειραγώγηση των εθνικών ταυτοτήτων ως μηχανισμός νομιμοποίησης της άλωσης του κράτους	73
Για τις εκλογές του 2020.....	88
Η Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωπαϊκή Αριστερά	99

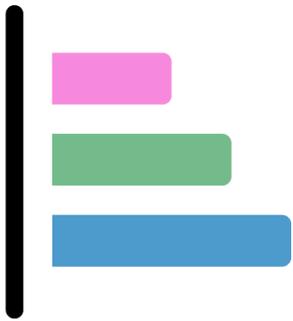
Χαρτογραφώντας τη Νεολαία

Σχήματα, αναπαραστάσεις και όρια της νεανικής κουλτούρας και πολιτικοποίησης

Αποτελέσματα Ποιοτικής Διερεύνησης

prorata

the hub of public opinion

TÜV
AUSTRIA

EN ISO 27001:2013
No. 20201210004539

© Prorata 2025